

UTVÄRDERING AV KRAMI FÖR BROTTSDÖMDA I KRIMINALVÅRDEN

UTVÄRDERING AV KRAMI FÖR BROTTSDÖMDA I KRIMINALVÅRDEN

En arbetsmarknadsinsats för att minska
arbetslöshet och återfall i brott

Elisabeth Nordén, Axel Fors, Mikaela Damsten

Layout: Jenny Botvidsson Kriminalvårdens Utvecklingsenhet, 2013
Tryckning: Kriminalvården

Ytterligare exemplar kan beställas från:
Kriminalvården, 601 80 Norrköping
Beställningsnr: 6094
ISBN: 978-91-86903-11-4
Hemsida: www.kriminalvarden.se/publikationer

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD.....	6
SAMMANFATTNING.....	7
INTRODUKTION.....	9
TIDIGARE FORSKNING.....	10
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	11
METOD.....	12
UNDERSÖKNINGSGRUPP.....	12
MATERIAL.....	12
STATISTISK ANALYS.....	15
RESULTAT.....	17
DELSTUDIE 1. KRAMIS TILLÄMPNING.....	17
DELSTUDIE 2. DELTAGARNAS BAKGRUND.....	20
DELSTUDIE 3. EFFEKT PÅ SYSSELSÄTTNING OCH ÅTERFALL I BROTT.....	25
DISKUSSION.....	27
KRAMIS TILLÄMPNING.....	27
DELTAGARNAS BAKGRUND.....	28
EFFEKTUTVÄRDERING.....	28
REFERENSER.....	30
BILAGOR.....	34
BILAGA 1. METODFÖRDJUPNING.....	34
BILAGA 2. PRÖVNING AV POTENTIELLA KONTROLLVARIABLER.....	38
BILAGA 3. JÄMFÖRELSE AV GRUPPERNA FÖRE OCH EFTER MATCHNING.....	40

FÖRORD

Kriminalvården har under hela 2000-talet arbetat för att systematiskt införa mer effektiva återfallsförebyggande insatser. Behandlingsprogrammen har varit föregångare i denna strävan och stora resurser har satsats på implementering, utvärdering och utveckling.

Det återfallsförebyggande arbetet består dock av fler komponenter än behandlingsprogram. Utbildning, arbetsträning, föräldracirklar och andra verksamheter kan också ha en återfallsförebyggande effekt. Det är lika viktigt att dessa insatser utvärderas och ges möjligheter till utveckling ur ett evidensperspektiv.

Krami är en verksamhet med en lång historia. De första enheterna startade redan under 1980-talet och idag är den spridd på en mängd orter. Det är tio år sedan Krami utvärderades och sedan dess har verksamheten växt ytterligare. Detta är därför en angelägen utvärdering som ger underlag för utveckling av Krami-formatet.

Utvärderingen består av tre delstudier; tillämpning, deltagarnas bakgrund och effekt på sysselsättning och återfall i brott. Studien har genomförts av Kriminalvårdens FoU-grupp i Stockholm i samarbete med Karolinska institutet.

Gustav Tallving

Tf chef Utvecklingsenheten

SAMMANFATTNING

Introduktion

Enligt tidigare forskning finns det samband mellan arbetslöshet och kriminalitet. Krami är en arbetsmarknadsinsats som bl.a. syftar till att hjälpa brottsdömda in i arbetslivet och leva laglydigt. Programmet bygger på ett samarbete mellan Kriminalvården, Arbetsförmedlingen och kommunernas socialtjänst.

I effektutvärderingar av återfallsförebyggande program för kriminella har deltagarnas bakgrund och att programmet genomförs som det är tänkt stor betydelse. Programmen kan effektivare minska återfallen om de ges till personer med medelhög till hög återfallsrisk och dessutom utförs på rätt sätt. Denna studies syfte var att undersöka om Kramideltagande är kopplat till högre sysselsättning och mindre brottsåterfall, samt vilka faktorer som i så fall inverkar på detta samband.

I behandlingsforskning är det brukligt att mäta effekten av en intervention på hela den behandlade gruppen, så kallad *intent to treat*. Anledningen till att man analyserar hela gruppen är att den ursprungliga jämförbarheten bevaras och att systematiska skillnader inom programgruppen undviks. Om individer som avbryter behandlingen utesluts ur analysen kan en insats effektivitet överskattas då de som fullföljer kan ha flera faktorer som gör att det skulle gå bättre för dem även utan behandling.

Metod

Kramis tillämpning undersöktes vid de åtta verksamheter som varit aktiva sedan 2007. Vi samlade in information med personalenkäter och under platsbesök, där personal intervjuades och dokument insamlades.

Kriminalvårdsklienter som skrevs in i Krami under perioden 2007-2009 (n=965) jämfördes med klienter som skrevs ut från anstalt eller in i frivården under samma period och som *inte* deltagit i Krami (n=43497). För att de jämförda grupperna i effektutvärderingen skulle vara så lika varandra som möjligt förutom Kramideltagandet, matchades jämförelsegruppen med programgruppen genom s.k. propensity score-matchning. Detta blev möjligt sedan uppgifter om deltagarnas bakgrund, sysselsättning och brottsåterfall samlades in genom en etikgodkänd, anonymiserad registerlänkning med flera nationella befolkningsregister i samarbete med Karolinska institutet.

Resultat

Enheterna i studien bedömdes huvudsakligen utföra Krami så som innehållet beskrivits i policy och tidigare forskning.

Kramideltagare skiljde sig i vissa avseenden från andra kriminalvårdsklienter; de var i genomsnitt cirka 10 år yngre och hade haft arbete i lägre utsträckning under de senaste fem åren. Dessa skillnader hanterades i effektutvärderingen.

Ett år efter inskrivning hade 28,4 % (175 av 616) av de som påbörjat Krami under perioden 2007-2008 fått en arbetsinkomst, jämfört med 18,6 % (560 av 3019) i den matchade jämförelsegruppen. Kramideltagare hade således 42% högre sannolikhet att få en arbetsinkomst.

Andelen brottsåterfall bland alla som påbörjat Krami 2007-2009 var inom ett år 44,2% (426 av 965), jämfört med 45,7% (2207 av 4825) i den matchade jämförelsegruppen. Denna marginella skillnad var inte heller statistiskt säkerställd.

Andelen brottsåterfall bland Kramideltagare som fullföljde hela insatsen, och alltså skrevs ut till arbete eller utbildning, var 33,3% (149 av 448) jämfört med 43,5% (962 av 2211) i en matchad jämförelsegrupp. Det innebär att de som skrivits ut till arbete eller utbildning hade 32% lägre risk att återfalla i brott. Kramideltagare som skrivits ut till arbete eller utbildning var jämfört med dem som hoppat av programmet ofta mer välfungerande redan innan programstarten. Till exempel hade de högre utbildningsnivå och hade mindre ofta diagnostiserats med hyperaktivitetssyndrom (jfr *intent to treat* ovan).

Diskussion

Kramideltagande förefaller kopplat till en ökad sannolikhet för att kriminalvårdsklienter ska få ett arbete. Däremot kan vi inte med säkerhet dra slutsatsen att programmet minskar återfall i brott, även om resultatet är försiktigt positivt. Att deltagare som fullföljt Krami och skrivits ut till arbete eller utbildning ser ut att ha lägre risk att återfalla skulle kunna bero på att vi inte lyckats kontrollera för samtliga bakgrundsfaktorer av betydelse för Kramideltagande och brottsåterfall. Utöver de observerade skillnaderna är det rimligt att anta att de som skrivits ut till arbete eller utbildning är särskilt motiverade, medan de som avbrutit är mindre motiverade, vilket vi inte hade några mätningar på och därmed inte kunde kontrollera för i denna studie.

INTRODUKTION

Forskning tyder på att det finns samband mellan arbetslöshet och brott, även om det är viktigt att notera att eventuella orsakssamband är betydligt svårare att säkerställa. Brottslighet tenderar inte oväntat att vara som lägst där arbetslösheten är låg och lönerna höga (Chalfin & Raphael 2009:445). Människor begår också brott i lägre utsträckning då de har arbete, jämfört med perioder då de är arbetslösa (Laub & Sampson 2003:237). Bland svenska fängelsedömda återfaller de som före straffet hade sysselsättningsproblem i högre utsträckning i brott än andra (Nilsson 2002:142). Sambandet mellan arbetslöshet och brott kan gå i flera riktningar: anställning minskar förmodligen benägenheten att begå brott men kriminalitet minskar även möjligheten till anställning (Chalfin & Raphael 2009:445). Dessutom kan sårbarhetsfaktorer på individnivå som impulsivitet, lättväckt aggressivitet och missbruk öka risken för både arbetslöshet och kriminalitet. Förutom att vuxna personer så långt möjligt förväntas försörja sig själva är det alltså möjligt att insatser som syftar till att få kriminella att komma ut i arbetslivet kan ha effekt på återfall i brott.

Krami är en arbetsmarknadsinsats som genomförs i frihet och bygger på samarbete mellan Kriminalvården, Arbetsförmedlingen och kommunernas socialtjänst (Nyström 2010:643). Programmet har funnits sedan år 1980 och namnet Krami är en akronym som härstammar från det ursprungliga samarbetet mellan Kriminalvården och Arbetsmarknadsinstitutet (Nyström, Jess & Soydan 2002:33). Krami har som mål att hjälpa deltagarna (åter) in i arbetslivet, få dem att leva laglydigt, bli självförsörjande och delta i nya sociala sammanhang (Bermudez-Svankvist & Nylén 2009:2f). Programmet är inte manualbaserat, men sedan år 2009 finns en nationell policy. Normalt ska deltagare i Krami vara aktuella i Kriminalvården, men även personer som ”befinner sig i kriminella sammanhang” kan delta enligt Kramis policy. Kvinnor och män bör enligt policyn erbjudas separat verksamhet på de orter där det är möjligt, eftersom man menar att det är lättare för kvinnor att ta till sig programmet då. De verksamheter som enbart vänder sig till kvinnor går omväxlande under namnen Kvinnokrami, Krami för kvinnor och MOA¹. Krami startar med en vägledningskurs där deltagarna främst ges information som förbereder dem för arbetsmarknaden. Efter vägledningskursen ska deltagare finna praktikplatser och praktisera på dessa under en period, men i enstaka fall kan praktiken ersättas med arbetsmarknadsutbildning, d.v.s. yrkesutbildning inriktad på arbeten med efterfrågan på arbetsmarknaden. I syfte att uppmuntra potentiella arbetsgivare till att anställa erbjuds de ofta lönebidrag mot att de ger klienten anställning. Deltagare brukar också erbjudas fritidsaktiviteter i syfte att utveckla sina sociala färdigheter och delta i nya sociala sammanhang (Nyström, Jess & Soydan 2002:31-36).

Inom ramen för Krami används s.k. konsekvenspedagogik, ursprungligen utvecklad i Danmark av Jens Bay, där den främst utövas i träningsskolor (Nyström 2010:644). Pedagogiken bygger på existentiell filosofi, främst att mänskligt beteende inte förutbestämt, utan att den enskilda individen har frihet att välja sina handlingar. Konsekvenspedagogiken går ut på att få deltagare att förstå och ta ansvar för konsekvenserna av sina handlingar (Bay 2005:96f, Bay 1982:75f). Detta ska personal få deltagarna att förstå dels genom att konfrontera dem för att klargöra vad som förväntas av dem, dels genom att förklara för dem vad deras handlingar kan få för konsekvenser. En konsekvens kan t.ex. vara att bli utskrivna från Krami eller att det blir svårt att behålla ett arbete. Om en deltagare utför en viss handling trots att han eller hon fått förklarat för sig att det kan medföra utskrivning, kan det resultera i att deltagaren blir utskrivna. Det finns ingen manual för hur konsekvenspedagogiken ska utföras, eftersom man anser att det som fungerar för en deltagare i en situation inte behöver fungera för en annan deltagare i en annan situation (Kurtén-Vartio 2005:64). När deltagare skrivs in i Krami skriver de på ett kontrakt om att de ska uppfylla de krav och förväntningar som kontraktet anger². I kontraktet anges de konsekvenser som deltagaren kan få om de inte uppfyller dessa krav. Konsekvenserna kan t.ex. vara utskrivning eller ”reflektionstid”. Reflektionstid innebär att under några dagar eller en vecka stängas av från Kramis aktiviteter för att reflektera över sina handlingar. Kontraktet har beskrivits som centralt för tillämpningen av

---

¹ MOA står för mod, ork och arbete.

² Vissa enheter har övergått från kontrakt till överenskommelser, vilket innebär att deltagare ska gå med på att följa reglerna i överenskommelsen, men de behöver inte längre skriva under på att de ska göra det.

konsekvenspedagogik i Krami (Nyström, Jess & Soydan 2002:37). Hur kontrakten är formulerade varierar mellan verksamheter.

Tidigare forskning

Det har genomförts flera systematiska översikter med metaanalys på forskning om arbetsprogram och återfall i brott. Metaanalys innebär att man gör en samlad bedömning av flera studier genom att statistiskt sammanföra deras resultat. Wilson och medförfattare (2000) gjorde en metaanalys på studier om utbildnings-, yrkesutbildnings- och arbetsprogram för kriminalvårdsklienter. De flesta av de 33 inkluderade studierna var s.k. observationsstudier, d.v.s. det var inte slumpmässigt vilka deltagare som fick gå programmen. Oftast hade forskarna enbart kontrollerat för grundläggande demografiska skillnader mellan program- och jämförelsegrupp, såsom kön och ålder. Därmed kan det ha funnits systematiska skillnader mellan grupperna redan före programstart som påverkat resultaten. T.ex. kan personer med färre riskfaktorer vara mer motiverade att delta i program, vilket medför att programdeltagare skulle återfalla i lägre utsträckning oavsett eventuella effekter av insatsen. Wilson m.fl. (2000) fann att 40% av dem som deltagit i arbetsprogram återföll i nya brott och 39% av dem som gått yrkesutbildningsprogram. För de som inte deltagit i någon av dessa programtyper var andelen återfall 50%. Även om skillnaden i andel återfall var statistiskt säkerställd ansåg forskarna inte att de kunde dra slutsatsen att den var orsakad av programeffekter, eftersom de flesta av studierna hade låg metodologisk kvalitet.

I en senare metaanalys utförd av Drake m.fl. (2009) ingick 16 utvärderingar av arbetstränings- och sysselsättningsprogram för kriminellt belastade ute i samhället, varav en studie även ingick i forskningsöversikten av Wilson och medförfattare (2000). Så kallade observationsstudier ingick i översikten av Drake m.fl. (2009), om man i studierna åtminstone tagit hänsyn till skillnader i basala bakgrundsfaktorer som ålder, kön och tidigare brottslighet. Enligt metaanalysen minskade arbetstränings- och sysselsättningsprogram i frihet andelen återfall med statistiskt säkerställda 4,6%. Visher och medarbetare (2005) genomförde en metaanalys av arbetsprogram för brottsdömda ute i samhället. Men till skillnad från andra forskare inkluderade Visher m.fl. (2005) bara randomiserade kontrollerade studier, d.v.s. studier där deltagare slumpmässigt placerats i program- eller kontrollgrupp. Genom att på detta sätt slumpmässigt fördela klienterna och deras olika risk- och skyddsfaktorprofiler påverkas resultaten inte av att vissa personer är mer benägna att delta i program, och/eller har högre återfallsrisk redan innan behandlingen börjat. Därför kan man dra säkrare slutsatser om eventuell effekt. Sammanlagt ingick åtta studier, varav sju även förekom i genomgången av Drake m.fl. (2009) men ingen ingick i översikten av Wilson m.fl. (2000). Visher och medarbetare (2005) fann ingen skillnad mellan grupperna och drog därför slutsatsen att arbetsprogram i frihet inte minskar återfall i brott³. Eftersom randomiserade kontrollerade studier har högre bevisvärde än observationsstudier är forskningsöversikten av Visher och medarbetare (2005) mer tillförlitlig än dem av Drake m.fl. (2009) och Wilson m.fl. (2000).

I utvärderingar av arbetsrehabiliterande program för kriminella ingår oftast inte analys av eventuella effekter på sysselsättning. Det finns däremot en metaanalys av Kluve (2010) av europeisk effektforskning om arbetsprogram för arbetslösa⁴. I översikten ingick 137 programutvärderingar, inklusive observationsstudier, varav 23 var från Sverige. Kluve fann mer stöd för att vissa programtyper hade effekt på sysselsättning. Starkast stöd för en positiv effekt på sysselsättning hade program som gav företag incitament till att anställa eller som skulle förbättra arbetslösas jobbsökande. Däremot fann utvärderingar av program som skapar arbetsuppgifter i offentlig sektor eller som riktas till unga mer sällan säkerställda positiva effekter och oftare signifikant negativa effekter på anställning. Kluves forskningsgenomgång tyder på att vissa aspekter av Krami kan ha effekt på sysselsättning. Att deltagare i Krami lär sig om hur man söker jobb och att lönebidrag

---

³ En liten effektstorlek (Cohens *d*) är minst 0,20 och den genomsnittliga effektstorleken enligt översikten var 0,03.

⁴ Metaanalyser brukar presentera sammanvägda resultat av de ingående studiernas effektstorlekar, men det fanns inte uppgifter om detta i den databas som Kluve (2010) använde. Därför delade han istället in studiernas resultat i kategorierna: statistiskt säkerställd positiv effekt, statistiskt säkerställd negativ effekt och ingen statistiskt säkerställd effekt. Detta är inte ett särskilt bra sätt att utföra metaanalys på, men vi hittade inte någon bättre utförd metaanalys över arbetsprogramms effekt på sysselsättning.

används som incitament till företag stöds av forskningsöversikten. Däremot prioriterar många Kramienheter unga, vilket inte stöds av Kluves genomgång.

Krami har tidigare utvärderats av Nyström och medarbetare (2002). De studerade 55 deltagare i Krami Örebro och Krami Malmö med strukturerade intervjuer. Den första intervjun skedde vid programstart, oftast under de första dagarna, och den andra intervjun ägde rum ungefär ett år senare. Forskarna fann att det genomsnittliga antalet dagar i arbete eller studier under de senaste 30 dagarna hade ökat signifikant med 10,7%. Däremot var det genomsnittliga antalet dagar ägnade åt brottslig verksamhet i syfte att tjäna pengar på ungefär samma nivå som innan. Månaden före det första intervjutillfället befann sig dock 37% av deltagarna vid Krami Örebro och 25% av dem vid Krami Malmö på häkte, fängelse eller behandlingshem (Nyström, Jess & Soydan 2002:62, 71ff), vilket sannolikt påverkat möjligheten både att begå brott och att arbeta. Denna omständighet har därmed bidragit till att det inte är troligt att hela ökningen av arbete eller studier som observerades efter Krami kan hänföras till insatsen. Det finns kvalitativ forskning om den konsekvenspedagogiska metoden (se t.ex. Kurtén-Vartio 2005, Olsvik, Johansen & Steiro 2008), däremot tycks det saknas effektutvärderingar av konsekvenspedagogiken.

Syfte och frågeställningar

Krami finns idag på 15 orter och i utvärderingen av Nyström m.fl. (2002) ingick enbart Krami Malmö och Krami Örebro. En ny stor, aktuell och väl genomförd utvärdering behövs därför för att få reda på om resultaten från 2002 också gäller för andra Kramiverksamheter. Upprepade mätningar medför även att forskningsresultat blir mer tillförlitliga. I effektutvärderingar av återfallsförebyggande program har det betydelse ifall programmet genomförs så som det är tänkt, s.k. programtrohet (Durlak 1998). Välgenomförda program har nämligen i genomsnitt större effekt på återfall i brott (Andrews & Dowden 2003). Effekten av återfallsförebyggande program varierar även beroende på vilka grupper som deltar. Exempelvis brukar program som ges till personer med medel till hög risk för återfall i brott vara mer framgångsrika (Andrews & Bonta 2003:321), vilket man också funnit för arbetsprogram (Zweig, Yahner & Redcross 2011:962f). Det är även av vikt att studera vilken bakgrund deltagare som avbryter ett program har. Eftersom avhoppare ofta har högre risk för att återfalla i brott är de särskilt viktiga att försöka nå med brottsreducerande insatser (Olver, Stockdale & Wormith 2011), men också att ta med i analyser för att få så representativa resultat som möjligt.

Syfte med denna studie är att undersöka om Krami har effekt på sysselsättning och återfall i brott, samt vilka faktorer som kan påverka ifall programmet har effekt på dessa utfall. Undersökningen är indelad i tre delstudier där vi försökt besvara följande frågeställningar:

Delstudie 1. Kramis tillämpning

- Har Krami genomförts som avsett, s.k. programtrohet, under den studerade perioden?

Delstudie 2. Deltagarnas bakgrund

- Vilken bakgrund har deltagarna i Krami?
- Finns det skillnader mellan de som skrivs ut till arbete eller utbildning och de som avbryter Krami?
- Hur stor del av deltagarna är verkligen aktuella i Kriminalvården och varierar det mellan verksamheter och år?

Delstudie 3. Effektutvärdering

- Har Krami effekt på sysselsättning?
- Har Krami effekt på återfall i brott?

Vi hade även för avsikt att undersöka om deltagarnas bakgrund förändrats över tid samt ifall programtrohet respektive användning av konsekvenspedagogiken påverkar Kramis effekt på sysselsättning och återfall i brott. Dessa frågeställningar kunde dock inte undersökas (för förklaring se sidorna 5-6 och 19-20).

METOD

Undersökningsgrupp

Kriminalvårdsklienter

Utöver kriminalvårdsklienter kan Krami ges till personer som befinner sig i kriminella sammanhang. Om en deltagare i Krami inte är aktuell i Kriminalvården vid inskrivning är Kriminalvårdens dokumentation av inskrivningen anonym⁵. Det beror på att Kriminalvården inte får föra register över individer som inte är kriminalvårdsklienter. För att kunna följas upp i befolkningsregister behövs personnummer och därför ingår enbart kriminalvårdsklienter i studien. Hur många deltagare i Krami som därmed exkluderas från undersökningen är okänt, eftersom vi inte kunde urskilja antalet unika individer bland de inskrivningar som anonymiserats. Deltagande i Krami kopplades ihop med information från befolkningsregister i en databas som därefter anonymiserades. Vi hade tillgång till information om deltagare som gick Krami från år 2007 till år 2011. Men majoriteten av våra data sträckte sig endast fram till år 2009 och efter anonymiseringen kunde databasen inte kompletteras med ny information. Det gick därför inte att följa upp deltagare som skrevs in i Krami senare än år 2009. Kramideltagarna i studien består därmed av kriminalvårdsklienter som skrevs in i Krami från år 2007 till år 2009 (n=965). De benämns ibland som ”Kramigruppen” i rapporten. Både deltagare i Krami och Krami för kvinnor ingår. Vi bedömde inte att det var nödvändigt att skilja på dessa grupper, eftersom avsikten med uppdelningen inte är att ge kvinnor ett annorlunda program än vad män ges, utan att kvinnor ska få gå programmet separat (Bermudez-Svankvist & Nylén 2009:1). Vi jämförde deltagare i Krami med andra kriminalvårdsklienter, som enligt våra uppgifter inte deltagit i Krami (n=43497). Denna jämförelsegrupp skrevs ut från anstalt eller in i frivården mellan år 2007 och 2009.

Personal

I delstudien om hur Krami tillämpades under undersökningsperioden ingick de enheter som varit aktiva sedan periodens start. Det första året som deltagare i Krami kunde studeras med registerdata var år 2007 och därför ingick de enheter som funnits åtminstone sedan dess. Tre av de enheter som fanns år 2007 hade någon gång sedan dess lagts ned, och exkluderades därför från undersökningen. Totalt innebar det att åtta enheter ingick i delstudien om Kramis tillämpning. Antalet personer som intervjuades på respektive enhet varierade från en till fem, beroende på antalet anställda och hur många i personalgruppen som hade möjlighet att delta vid tillfället. På tre enheter arbetade ingen av 2007 års personal kvar. För de enheterna intervjuade vi därför även f.d. personal via telefon. En enkät skickades ut till respektive enhet och på vissa enheter besvarades den av en person, på andra hade personalen istället fyllt i enkäten gemensamt. Alla enheter som valdes ut deltog i studien⁶.

Material

Site Visit Questionnaire

För att undersöka skillnader i hur Krami genomfördes konstruerades ett ”Site Visit Questionnaire” (SVQ). SVQ-formatet utvecklades inom ramen för amerikanska Blueprints for Violence Prevention där olika varianter, anpassade efter respektive program, ursprungligen användes för att undersöka om åtta program genomfördes på det sätt som var tänkt (Mihalic & Irwin 2003). Formatet har därefter använts i Sverige anpassat efter en behandlingsmodell för unga med utagerandeproblematik; MultifunC, i en undersökning av Socialstyrelsen (Söderholm Carpelan & Hultman 2011). Skapandet av SVQ Krami vägledades av amerikanska SVQ MTFC och svenska

---

⁵ Andelen *inskrivningar* som utgjordes av kriminalvårdsklienter kunde räknas ut baserat på om personnummer registrerats eller inte. Däremot kunde andelen *deltagare* som bestod av kriminalvårdsklienter inte räknas ut, eftersom samma deltagare kan skrivas in och ut flera gånger och vi inte kunde urskilja vilka av de anonyma inskrivningarna som var återinskrivningar

⁶ Enligt Riksdagens utredningstjänst (2007) lades Krami Örebro ned år 2007 för att Arbetsförmedlingen Örebro valde att dra sig ur samarbetet (den nationella myndigheten Arbetsförmedlingen fanns inte år 2007). Krami Örebro startades dock upp på nytt år 2010. Varför Krami Östersund lades ned år 2007 omnämns inte i utredningen. Stockholms stad planerade vid tiden för undersökningen att lägga ned Krami för kvinnor Stockholm. Enligt Arbetsmarknadsförvaltningen för att efterfrågan från Kriminalvården bedömdes som låg och att representanter för alla tre samarbetspartners ansåg att det inte fanns behov av en särskild kvinnoverksamhet på orten (Stockholms stad 2012a). Eftersom det tidigare avtalet gick ut i december 2011 bedrevs inte Krami för kvinnor Stockholm när delstudie ett utfördes. Men i maj 2012 fattades beslut om att Krami för kvinnor visst ska finnas på orten (Stockholms stad 2012b).

SVQ MultifunC, vilka inhämtades genom kontakt med Blueprints for Violence Prevention respektive Socialstyrelsen. Utvärderingar av programtrohet brukar utgå ifrån programmanualer. Att undersöka programtrohet när det inte finns någon manual innebär därför en större utmaning (Forster & Ogden 2012:276ff). För närvarande är Krami inte ett manualbaserat program, de nationella riktlinjer som finns består av ett sexsidigt policydokument från år 2009 (Bermudez-Svankvist & Nylén 2009), som legat till grund för anpassning av SVQ-formatet till Krami. Men det finns komponenter i Krami som inte beskrivs som krav i policyn. Fritidsaktiviteter beskrivs inte som ett krav i policydokumentet, men beskrivs som en komponent i den tidigare utvärderingen av Krami (Nyström, Jess & Soydan 2002:11). Att erbjuda lönebidrag omnämns inte heller i policydokumentet, men har också beskrivits som en del av Krami (Nyström, Jess & Soydan 2002:35, Nyström 2010:651). Då policydokumentet enbart ger kortfattad information om hur Krami ska genomföras var vi upplysningsvis i kontakt med två erfarna anställda vid Krami inför konstruerandet av SVQ Krami. För att få ytterligare information skickade vi därefter ut en enkät till alla enheter som ingick i den första delstudien. Enkätsvaren redovisas inte i sin helhet men bidrog till utformningen av SVQ-Krami och dess kodning.

Efter denna inledande fas baserades kodningen av SVQ Krami på enkät svar, platsbesök där personal intervjuades i grupp och dokumentinsamling. Som tidigare nämnts gjordes även tre kompletterande telefonintervjuer med f.d. personal. Platsbesöken varade 1 till 3½ timmar. Dokumenten som samlades in innefattade kontrakt med deltagarna, intervjuguider inför eventuell inskrivning, scheman eller kursplaner för vägledningskursen, verksamhetsbeskrivningar osv. Två av författarna (A.F. och E.N.) gjorde platsbesök och genomförde intervjuerna. För att minska risken för systematiska skillnader diskuterade vi oss fram till ett konsensusbeslut om hur varje enhet skulle bedömas. Kriminalvårdens registerföring för Krami innehöll ingen information om hur länge deltagarna sökte efter praktik eller hur länge de sedan praktiserade. Under intervjuerna ombads personal därför att skatta under hur lång tid praktiksökning och praktik i genomsnitt sker på deras enhet. Personalens skattning är självklart mer osäker än registerinformation, och innehåller dessutom inte någon individuell variation.

Konsekvenspedagogiken är situationsbunden och saknar manual. I dokumentet *Huvudprinciperna för tillämpningen av pedagogiken i KrAmi Sverige* står:

Det finns inga på förhand givna handlingsmönster om vad som är rätt eller fel, det finns inga tolkningar eller lösningar på problem som mekaniskt kan tillämpas, utan varje situation är unik och kräver kreativitet och omdömesförmåga av personalen.

Att värdera om enheterna använder sig av konsekvenspedagogik har därför visat sig vara svårt. En av de anställda som kontaktades inför skapandet av SVQ Krami hade enligt uppgift goda kunskaper i konsekvenspedagogik. Men inte heller denna person kunde föreslå något sätt att mäta användning av pedagogiken. Att direkt fråga personal om i hur hög utsträckning de använder konsekvenspedagogik skulle bli ledande. I ett försök att trots svårigheterna fånga användning av konsekvenspedagogik konstruerades vinjetter. I vinjetterna beskrevs situationer där deltagare på olika sätt bryter mot regler. Under intervjun ombads personalen att ta ställning till hur de skulle ha agerat i situationerna som beskrevs i vinjetterna. Enheterna bedömdes använda konsekvenspedagogik ifall personalen beskrev att de skulle använda konsekvenspedagogiska metoder i dessa hypotetiska scenarion, alternativt om de beskrev att de skulle använda metoder som tolkades som konsekvenspedagogiska. Det innebar att bedömningarna i hög utsträckning byggde på personalens subjektiva tolkning av pedagogiken, vilken kan variera mellan enheter (och även utvärderarnas grundläggande förståelse och tolkning). Därför kunde inte godtagbart tillförlitliga resultat redovisas över enheternas användning av konsekvenspedagogik. Däremot redovisas i hur hög utsträckning som enheterna levde upp till policyn vad gäller konsekvenspedagogisk utbildning.

Samma kategorier som i SVQ MultifunC användes i SVQ Krami, d.v.s.: ej påbörjat, påbörjat, ej uppnått, uppnått, mycket väl uppnått. Skalan är en svensk översättning av den som använts internationellt (Söderholm Carpelan & Hultman 2011:23). ”Uppnått” innebar att enheten uppnått tillfredställande resultat på området medan ”ej uppnått” innebar att den inte gjort det. ”Mycket väl uppnått” användes då enheten bedömdes vida överskridit förväntningarna på området. Kategorierna ”påbörjat” och ”ej påbörjat” valde vi att enbart använda om enheten funnits i max två år varför de aldrig kom till användning i denna studie.

Utvärderingen av Krami startade i början av 2012. För att få reda på hur Krami bedrivits 2007 (det år fr.o.m. vilket registeruppgifter finns) var vi därför tvungna att försöka kartlägga situationen retrospektivt. Felkällorna i retrospektiva (återblickande) uppgifter kan skilja sig från dem i prospektiva (framåtblickande) sådana (se t.ex. Moffitt et al. 2010, Henry et al. 1994, Kazemian & Farrington 2005). Information om hur interventioner genomförs bör insamlas prospektivt, t.ex. genom att data samlas in upprepade gånger över en studieperiod (Durlak 1998:12). P.g.a. osäkerheten i retrospektiv rapportering valde vi att enbart undersöka hur enheterna arbetade idag och år 2007. Vi bedömde att det förmodligen är tillräckligt svårt att minnas korrekt hur man arbetade för fem år sedan, och att det skulle bli ännu svårare att besvara frågor om flera enskilda år. Det vore inte heller lämpligt att slå ihop flera år i en sammanhållen period, eftersom verksamheterna kan ha arbetat på olika sätt under perioden.

Register

Information om deltagarna kunde hämtas från befolkningsregister genom att Kriminalvårdens registrering av Kramideltagare inkluderats i databasen "Crime-2" vid Institutionen för medicinsk epidemiologi och biostatistik vid Karolinska institutet. Detta gjordes inom ramen för en forskningsstudie som godkänts av Regional forskningsetisk kommitté vid Karolinska institutet (2009/939-31/5). Databasen är anonymiserad genom att personuppgifter är borttagna men innehåller länkad, landsomfattande, longitudinell information från ett flertal befolkningsbaserade register. Information om brottsåterfall samlades in från misstankeregistret (Brå). Informationen från misstankeregistret sträckte sig fram till år 2010, till skillnad från lagföringsregistret som bara hade fullständiga data t.o.m. år 2009 i Crime-2 databasen. Misstankeregistret startade dock år 2001, tillskillnad från lagföringsregistret som anses komplett från år 1973. Därför användes lagföringsregistret för information om tidigare brottslighet. För information om sysselsättning användes SCB:s longitudinella integrationsdatabas för sjukförsäkrings- och arbetsmarknadsstudier (LISA), från vilken vi hade tillgång till data mellan år 1990 och 2009. I LISA mäts sysselsättning dels genom registrerat arbete i november, dels genom registrerad arbetsinkomst under året. Vi ville följa upp sysselsättningsstatus oavsett tid på året och definierade därför sysselsättning som någon registrerad inkomst av arbete. Men från LISA gick inte att utläsa när under året som den registrerade arbetsinkomsten avsåg. Kramis eventuella effekt på sysselsättning kan givetvis inte mätas före inskrivning i Krami och därför kunde vi inte följa upp sysselsättning för Kramideltagare som skrevs in år 2009, eftersom eventuell registrerad arbetsinkomst år 2009 kunde ha varit från arbete före inskrivning i Krami. LISA användes även för information om civilstånd och utbildningsnivå. Kriminalvårdsregistret användes för att välja ut en jämförelsegrupp (se sida 4) och för information om deltagande i behandlingsprogram. Folk- och bostadsräkningarna (SCB: FoB) användes för information om socioekonomisk status och splittrad familj i barndomen⁷. Splittrad familj definierades som att någon förälder skiljts eller blivit änka/änkling. Socioekonomisk status delades in i låg, medel och hög på samma sätt som i studien av Frisell, Lichtenstein och Långström (2011). Med barndom avsågs åldern 0-15 år. Socioekonomisk status baserades på den förälder som hade högst nivå. Om det fanns olika uppgifter om socioekonomisk status under barndomen så användes den högsta nivån. Uppgifter om psykiatriska diagnoser och självmordsförsök hämtades från patientregistret. Registret innehåller uppgifter från slutenvården från år 1973, men uppgifter från öppenvården finns enbart från år 2001. Flergenerationsregistret användes för att kunna ta reda på förekomst av psykisk ohälsa och lagföringar inom personens familj. Betygsuppgifter inhämtades från årskurs 9-registret. Migrationsregistret och dödsorsaksregistret användes för att få reda på när sysselsättning eller återfall i brott inte längre skulle följas upp för att personen utvandrat eller dött.

Vi hade tillgång till information om vilka som deltagit i Krami, men inte om vilka som fullföljt programmet⁸. Kramideltagare anses inte färdiga förrän de hittat arbete eller utbildning och skrivs därmed bara ut av de skälen eller p.g.a. avbrott (Bermudez-Svankvist & Nylén 2009:6). Vissa deltagare kan fullfölja Krami som program utan att lyckas hitta ett arbete eller utbildning, samtidigt som andra kan skrivas ut till arbete eller utbildning innan de hunnit fullfölja Krami som program.

---

⁷ FoB från 1960 till 1990 användes. Men FoB 1965 ingick inte i databasen och socioekonomisk status ingick inte i FoB 1975 (SCB 1979:16).

⁸ Registret innehöll information om utskrivningsdatum, anledning till utskrivning, samt ifall deltagaren genomgått vägledningskursen och *hittat* praktikplats eller arbetsmarknadsutbildning.

Utskrivna till arbete eller utbildning verkar vara det närmsta vi kan komma en definition av fullföljande inom ramen för undersökningen. Men då denna definition skiljer sig från vad som normalt avses med fullföljare så benämner vi inte utskrivna till arbete eller utbildning som fullföljare.

I brist på information om när deltagare fullföljt Krami som program, följde vi upp Kramigruppens sysselsättning och brottsåterfall från och med inskrivningsdatum⁹. Eftersom målet med undersökningen är att undersöka Kramis effekt är detta inte idealiskt. Vid inskrivningsdatum är det nämligen rimligt att anta att Krami ännu inte hunnit få effekt. Även om inskrivningsdatum inte är en lämplig tidpunkt att starta uppföljningen på så fanns inte tillgång till något bättre datum att utgå ifrån. I syfte att testa om val av uppföljningsstart påverkade resultatet gjorde vi en tilläggsanalys, där deltagarna följdes upp först fyra veckor efter inskrivning i Krami. Enligt policydokumentet ska vägledningskursen vara två till fyra veckor lång (Bermudez-Svankvist & Nylén 2009:5). Därför borde de flesta ha slutfört vägledningskursen efter fyra veckor, även om de förmodligen fortfarande sökte efter en praktikplats.

Statistisk analys

Deltagarnas bakgrund

Chi-2 användes för att signifikantesta nominala variabler. Chi två-testen ersattes med Fishers exakta test om det förväntade värdet var under 5 i någon cell. Mann-Whitney U-test användes för signifikantest av ordinala variabler och t-test användes för numeriska variabler. I denna delstudie redovisas effektstorlek med Cramers V och Pearsons r. Det troligen vanligaste effektstorleksmättet Cohens d, är inte primärt avsett för kategoriska variabler men användes i bakgrundsanalyser inför effektutvärderingen (se bilaga 1 och bilaga 3)¹⁰. Cramers V är däremot avsett för kategoriska variabler och kan tolkas på samma sätt som det vanliga Pearsons r och används därför i resultatredovisningen.

Effektutvärdering

För att jämförelsegruppen skulle vara så lik Kramigruppen som möjligt i effektutvärderingen användes matchning. Den metod vi valde ut kallas ”propensity score-matchning”. I studier där det inte är slumpmässigt vilka deltagare som ingår i programgruppen och vilka som ingår i jämförelsegruppen riskerar bakgrundskillnader mellan grupperna att påverka det observerade resultatet och därmed försvåra en korrekt tolkning. Propensity score-matchning är en metod för att hantera systematiska bakgrundskillnader mellan programgrupp och jämförelsegrupp (Williamson et al. 2011:278). En ”propensity score” kan beskrivas som sannolikheten att gå ett program givet vissa bakgrundsfaktorer. Först undersöks genom en jämförelse av programgrupp och jämförelsegrupp hur mycket möjliga bakgrundsfaktorer (t.ex. ålder, tidigare kriminalitet, missbruk) påverkar sannolikheten att man ska ingå i den förstnämnda gruppen. Sannolikheten att gå programmet (propensity score) uträknas sedan för varje individ utifrån dennes värden på de utvalda bakgrundsfaktorerna. För varje enskild person i programgruppen väljs därefter en eller flera jämförelsepersoner ut med så nära propensity scores som programdeltagaren som möjligt. Programgruppen jämförs därmed med personer som inte gått programmet, men som hade ungefär samma sannolikhet att göra det. Bakgrundskillnader brukar annars ofta hanteras genom att justera för relevanta bakgrundsfaktorer i en regressionsanalys. En fördel med matchning är att det kan vara mer begripligt att jämförelsegruppen är så lik programgruppen som möjligt på relevanta bakgrundsfaktorer. Den största fördelen med propensity score-matchning jämfört med andra matchningsmetoder är att man kan kontrollera för många bakgrundsfaktorer utan att riskera att göra grupperna för små (Apel & Sweeten 2010:544ff). För fördjupad information om hur matchningen gick till se bilaga 1.

Många av bakgrundsvariablerna hade ett litet bortfall (under 4%) medan enstaka variabler hade ett högt bortfall (över 25%). De flesta statistiska metoder, inklusive propensity score-matchning, exkluderar individer som har bortfall på någon av variablerna. Här skulle det innebära att en hög

---

⁹ Eftersom arbetsinkomst mäts årsvis var året efter inskrivning den första tidpunkten som sysselsättningsstatus mättes.

¹⁰ Att Cohens d ändå användes i analyser inför effektutvärderingen beror på att det rekommenderats utifrån en simuleringsstudie (Austin 2009:3105).

andel av individerna försvann från undersökningen, vilket sannolikt skulle göra resultatet skevt. För att hantera bortfall använde vi oss av en statistisk metod som kallas för "multipel imputation". Denna metod har gott forskningsstöd, men bör bara användas om variablerna som innehåller bortfall uppfyller vissa antaganden (se Schafer 1999:3f, Scheffer 2002:154). När antagandena uppfylldes använde vi multipel imputation, annars tog vi istället hänsyn till bortfallet inom ramen för propensity score-matchningen. Att försöka hantera bortfall på det här sättet innebär inte att försöka få fram vad det sanna värdet är, utan att minimera den snedvridning av resultatet som bortfall ofta medför. För närmre beskrivning av hanteringen av bortfall se bilaga 1.

För att ta hänsyn till den varierande uppföljningstiden mellan individerna i studien användes Coxregression (Friendship et al. 2005:13). Då propensity score-matchning kombineras med Coxregression rekommenderar Austin (2008:2040ff) att man i Coxregressionen jämför varje Kramideltagare med dem i jämförelsegruppen som man matchat med genom s.k. stratifiering på matchade par¹¹.

---

¹¹ Det kan förekomma specifikationsfel i uträkningen av propensity scores, t.ex. bortfall, mätfel eller utelämnande av relevanta variabler. Men genom att använda en "robust sandwich" i Coxregression blir standardfelen robustare för specifikationsfel och konfidensintervallen därmed inte felaktigt för smala (Lin & Wei 1989).

RESULTAT

Delstudie 1. Kramis tillämpning

Studien utfördes under våren 2012 och med senaste året avses därför våren 2011 till våren 2012. Delstudien sammanfattas först i text- och tabellform, därefter beskrivs resultaten mer detaljerat uppdelat efter tema.

De åtta enheterna i studien bedömdes mestadels utföra Krami som tänkt (se tabell 1), d.v.s. såsom Krami beskrivits i policyn från år 2009 (Bermudez-Svankvist & Nylén 2009) och i tidigare forskning (Nyström, Jess & Soydan 2002, Nyström 2010). Antalet uppnådda eller mycket väl uppnådda komponenter per enhet var i genomsnitt 7,25 av 8 möjliga, både senaste året och år 2007. Samtliga enheter bedömdes både senaste året och år 2007 ha levt upp till policyn med avseende på vägledningskursens innehåll, antal anställda och målgrupp (Bermudez-Svankvist & Nylén 2009:2ff). För övriga komponenter fanns däremot enstaka avvikelser från hur Krami tidigare beskrivits. Vid en enhet under det senaste året och en annan enhet år 2007 var vägledningskursen längre än de två till fyra veckor som anges i policyn. Två enheter hade varken det senaste året eller år 2007 haft några regelbundna fritidsaktiviteter. I policyn anges inte regelbundna fritidsaktiviteter som ett krav, däremot har det tidigare beskrivits som en del av Krami (Nyström 2010:651). Vid två enheter hade inte all personal genomgått konsekvenspedagogisk grundutbildning under sitt första anställningsår, vilket de ska göra enligt policyn (Bermudez-Svankvist & Nylén 2009:2). År 2007 levde däremot alla enheter upp till kravet på konsekvenspedagogisk utbildning. Det senaste året kunde alla enheter erbjuda potentiella arbetsgivare anställningssubvention med lönebidrag, under år 2007 var det däremot två enheter som under perioder hade svårt att göra det av ekonomiska skäl. Lönebidrag omnämns inte i Kramis policy, men har tidigare beskrivits som en komponent (Nyström, Jess & Soydan 2002:38). En enhets lokal levde inte upp till policyns krav vare sig senaste året eller år 2007, då deltagarna inte hade tillgång till lunchutrymme (Bermudez-Svankvist & Nylén 2009:2).

Tabell 1. Antal enheter som bedömdes inte uppnå, uppnå eller mycket väl uppnå förväntningar om hur Krami ska utföras. Kramienheter aktiva från år 2007 fram till studiens genomförande (n=8).

	Ej uppnått	Uppnått	Mycket väl uppnått
<i>Senaste året</i>			
Vägledningskursens innehåll	0	8	0
Vägledningskursens tid	1	7	0
Regelbundna fritidsaktiviteter	2	5	1
Konsekvenspedagogisk utbildning	2	5	1
Lönebidrag	0	8	0
Målgrupp	0	8	0
Antal anställda	0	6	2
Lokal	1	7	0
<i>År 2007</i>			
Vägledningskursens innehåll	0	8	0
Vägledningskursens tid	1	7	0
Regelbundna fritidsaktiviteter	2	5	1
Konsekvenspedagogisk utbildning	0	8	0
Lönebidrag	2	6	0
Målgrupp	0	8	0
Antal anställda	0	7	1
Lokal	1	7	0

Vägledningskursen

Vägledningskursen ges vanligtvis i grupp, men en enhet övergick år 2010 till individuell vägledning och en annan enhet hade individuell vägledning 2008 t.o.m. 2011. Istället för att hålla vägledningskursen för en grupp förmedlas alltså samma information individuellt. Vilken och hur mycket information som ges anpassas efter individens behov. I policydokumentet står att Krami normalt är en gruppverksamhet, men samtidigt tycks detta inte vara ett krav då det även står att "Bedömer personalen det som bättre för individen kan individuella starter förekomma" (Bermudez-Svankvist & Nylén 2009:1). Vägledningskursen bedömdes ha det innehåll som anges i

policydokumentet vid samtliga enheter, både nu och år 2007. Det vill säga deltagarna ges ”ökad kunskap om kraven på arbetsmarknaden, yrkesvägledning och allmän information om arbetsmarknadens parter. De ska också få information om sina rättigheter och skyldigheter, budgetrådgivning, skuldsanering och information från kronofogden med flera” (Bermudez-Svankvist & Nylén 2009:3). År 2007 var en f.d. anställd osäker på om budgetrådgivning ingick i enhetens vägledning och vi hade inte tillgång till dokumentation om hur vägledningen då bedrevs. De hade dock ekonomisk rådgivning om skulder. Policyns beskrivning av vad vägledningen ska innehålla är relativt ospecifik. Därmed kan det tolkas olika vad det innebär att förmedla den kunskap som anges och hur det är lämpligast att göra detta. Vid vissa enheter informerades en tjänsteman från Kronofogden på vägledningskursen. På andra enheter deltog inte Kronofogden, men istället gavs t.ex. information från en kommuntjänsteman med kunskap om budgetrådgivning och skuldsanering. Vi bedömde att även detta borde stämma överens med intentionerna bakom policyn.

Enligt policyn ska vägledningen pågå i två till fyra veckor (Bermudez-Svankvist & Nylén 2009:5). Baserat på enheternas enkätsvar varierar antalet veckor som vägledningskursen ges, från två till tre veckor till fem veckor eller mer. En enhet angav att deras vägledning nu är fem veckor eller längre och en annan enhet angav samma sak om år 2007. Därmed stämde längden på deras vägledning inte överens med policydokumentet. Policyn anger dock inte hur många timmar per vecka som vägledningen ska omfatta. Därför kan omfattningen på vägledningen vara inom samma spann hos dessa enheter som hos andra, även om antalet veckor inte stämmer överens med policyn. Svartalernativ på enkätfrågan om hur många timmar per vecka som deltagarna går vägledningskursen var: 1-9 timmar, 10-19 timmar, 20-29 timmar, 30-39 timmar och mer än 40 timmar. Som mest angavs 30-39 timmar och som minst 1-9 timmar, men 20-29 timmar per vecka var vanligast. Den enhet vars vägledning idag är fem veckor eller mer angav att den är 1-9 timmar per vecka. Räknar man samman det totala antalet timmar som deltagare går vägledningskursen utifrån det högre värdet i intervallet (om 20-29 väljs 29) kan skillnaderna beskrivas som att omfattningen varierar mellan 45 och 87 timmar. Fyra av åtta enheter har 87 timmars vägledning, en har 78, en har 57, en har 58 och en har 45 timmar. Samtliga enheter angav i enkäten att de idag använder sig av någon form av lokal manual eller kursplan under vägledningskursen. Alla angav även att de förmedlar samma information varje gång kursen ges. Under intervjuerna berättade dock personal på flera verksamhetsställen att justerar kursen mellan omgångar utifrån respons från deltagarna.

Fritidsaktiviteter och praktik

Fem av åtta enheter erbjöd fritidsaktiviteter två gånger i veckan eller mer. En enhet erbjöd fritidsaktiviteter minst en gång i månaden men inte varje vecka. Två enheter hade inga regelbundna fritidsaktiviteter, vare sig det senaste året eller år 2007. En av enheterna bedömdes ha ett särskilt generöst utbud av fritidsaktiviteter. Utöver flera veckovisa fritidsaktiviteter erbjöd de gymkort och helgaktiviteter med övernattnig, t.ex. en skidresa och en familjehelg. Personal vid de två enheter som inte hade regelbundna fritidsaktiviteter beskrev att de inte hade tillräckligt med pengar för att kunna erbjuda det. De hade även problem med att anpassa personalens arbetstid, eftersom fritidsaktiviteter brukar erbjudas efter kontorstid. Vanliga fritidsaktiviteter kunde t.ex. vara att träna, laga mat, äta ute tillsammans, gå på sportevenemang eller genomföra studiebesök. Det senaste året var det oftast frivilligt för deltagare att delta i regelbundna fritidsaktiviteter, men det var vanligare med obligatoriskt deltagande år 2007. Vid tiden för undersökningen var det obligatoriskt att regelbundet delta i fritidsaktiviteter vid två av enheterna, medan det år 2007 var obligatoriskt vid sex av enheterna.

Policydokumentet för Krami definierar inte hur sökandet efter praktikplats ska ske eller under hur lång tid som deltagaren ska praktisera (Bermudez-Svankvist & Nylén 2009). Personalen skattade att deltagare i genomsnitt sökte efter en praktikplats från 1-3 veckor till 12 veckor det senaste året och från 1-2 veckor till 8 veckor år 2007. Samtliga enheter utom en beskrev att deltagarna själva ansvarade för att söka praktik, utifrån vad de lärt sig under vägledningsmomentet och med stöd från personalen. På en enhet valde personalen istället ut en potentiell praktikplats som deltagaren sedan besökte tillsammans med personalen. Praktikplatsen valdes utifrån ett antal arbetsplatser som personalen hade kontakt med, baserat på vad de lärt sig om deltagarna under vägledningen. Flera enheter beskrev att det i högre utsträckning var personalen som sökte upp praktikplats till deltagare

år 2007. Det senaste året varierade personalens skattning av den genomsnittliga praktiktiden från 1-2 till 4-5 månader, och för år 2007 varierade skattningen från 1 månad till 4-5 månader. Ingen enhet hade idag någon fast gräns för hur lång praktiken skulle vara, utan det var upp till arbetsgivaren, en enhet hade dock år 2007 bestämt att praktiken skulle vara 1 månad.

Resurser

Vid Kramienheterna i studien var personalomsättningen i genomsnitt 28,3% senaste året och 20,1% år 2007. Med personalomsättning avses här andelen av de som varit anställda i början av perioden (d.v.s. senaste året respektive år 2007) som inte längre arbetade kvar i slutet av respektive period. Alla enheter levde upp till kravet att det ska arbeta minst en person med heltidstjänst från var och en av de tre organisationerna Kriminalvården, Arbetsförmedlingen och kommunens socialtjänst (Bermudez-Svankvist & Nylén 2009:2). På fyra av enheterna arbetade tre personer vid tiden för undersökningen, och på övriga fyra enheter arbetade mellan fyra och åtta personer. Två enheter bedömdes uppnå policykravet om antalet anställda mycket väl, då de hade sex respektive åtta heltidsanställda. Enheten med åtta heltidsanställda hade lika många anställda år 2007. Att enbart ha tre anställda har beskrivits som sårbart. Om någon slutar, är sjukskriven eller tjänstledig ökar förstås arbetsbördan på dem som är kvar. Det tar även relativt lång tid för en nyanställd att komma in i arbetet, t.ex. genom att vara med i genomförandet av en till två gruppomgångar och utbildas i konsekvenspedagogik. Ingen enhet hade tillgång till korttidsvikarier, men flera personalgrupper har påpekat att det inte skulle fungera att ha vikarier vid kortvariga vakanser för att det tar tid att lära sig arbetet och relationen till deltagarna är en viktig del av arbetet. Utifrån enkätsvaren kan vi redovisa antalet nyinskrivna deltagare per anställd och år. Senaste året varierade det från 6,0 deltagare per anställd till 16,7 per anställd, med ett genomsnitt på 10,4 nyinskrivna deltagare per anställd.

Sex av de åtta enheterna levde vid tiden för undersökningen upp till policyn om att alla i personalen ska genomgå en grundläggande konsekvenspedagogisk utbildning under sitt första anställningsår (Bermudez-Svankvist & Nylén 2009:2). Två enheter uppfyllde inte kraven då det fanns personal som varit anställda mer än ett år som saknade konsekvenspedagogisk grundutbildning. Personal vid ena enheten beskrev att de ville utbilda sig mer i konsekvenspedagogik, men att deras styrgrupp¹² inte ansåg att de behövde det. År 2007 levde samtliga enheter upp till kravet på konsekvenspedagogisk utbildning. Vid tiden för undersökningen bedömdes personal vid en enhet ha betydligt mer omfattande utbildning än vad som krävs, men inte under år 2007. Majoriteten av personalen hade nämligen motsvarande ett halvårs heltidsstudier i konsekvenspedagogik.

Lönebidrag omnämns inte i Kramis policy, men har tidigare beskrivits som en komponent (Nyström, Jess & Soydan 2002:35, Nyström 2010:651). Innan den nationella myndigheten Arbetsförmedlingen bildades 2008 var det länsarbetsnämnder som betalade för lönebidrag, varför de ekonomiska resurserna för lönebidrag kunde variera över landet. Samtliga enheter kunde därmed erbjuda anställning med lönebidrag vid tiden för undersökningen. Deltagare kunde även få anställningssubvention genom t.ex. nystartsjobb eller utvecklingsanställning. Däremot hade två enheter någon gång under år 2007 problem med att erbjuda lönebidrag p.g.a. bristande resurser. Vid båda enheterna fick deltagare istället praktisera under en längre tid, tills dess att arbetsgivare åter kunde erbjudas lönebidrag.

Målgrupp och rekrytering

Samtliga enheter bedömdes vända sig till den målgrupp som anges i policydokumentet. Det vill säga för att få delta ska man ha boende, ordnad barnomsorg, vara drogfri, kunna delta all schemalagd tid och inte ha några väntande rättgångar som kan leda till frihetsberövande (Bermudez-Svankvist & Nylén 2009:5). Men dessa krav kan tolkas olika. Att deltagare ska ha boende verkar oftast tolkas som att personen ska ha en adress och alltså går det bra att t.ex. tillfälligt bo hos föräldrar eller vänner. År 2007 hände det dock att en enhet exkluderade personer som bodde på stödboende eller bodde hemma hos någon annan, för att vissa i personalen inte ansåg att det räknades som ordnat boende. Att deltagare ska vara drogfria har vissa tolkat som att alla potentiella deltagare måste drogtestas och uppvisa negativt provresultat för att få skrivas in, medan andra kräver drogfrihet

---

¹² Alla Kramienheter har en styrgrupp som består av representanter från respektive myndighet. Styrgruppen ansvarar bl.a. för enhetens ekonomi, rekrytering av personal, verksamhetsplan och kvalitetssäkring.

utan att begära drogtest. Personal vid vissa verksamhetsställen hade inte reflekterat över att deltagare ska ha ordnad barnomsorg, men menade ändå att det automatiskt blev en förutsättning eftersom potentiella deltagare måste kunna delta i samtliga Kramis aktiviteter på dagtid. En del enheter kräver inte att potentiella deltagare är aktuella i Kriminalvården eller att de har någon lagförd brottslighet. Framförallt inom Krami för kvinnor kan det räcka att potentiella deltagare ligger i ”riskzonen för kriminalitet”. Detta är förenligt med policyn för Krami (Bermudez-Svankvist & Nylén 2009:3).

Enheterna ställer ibland egna krav på potentiella deltagare utöver de som anges i policydokumentet. Angående ålder anger policyn enbart att deltagarna ska vara minst 18 år (Bermudez-Svankvist & Nylén 2009:3). Det är dock vanligt att enheterna prioriterar personer i åldern 18 till 35 år alternativt 18 till 40 år. År 2007 var det flera enheter som nekade personer äldre än så oavsett om det fanns plats för fler eller inte. En enhet kräver att personer som de bedömer står långt ifrån arbetsmarknaden ska arbetsträna via socialtjänsten i en till två månader innan de får börja, vilket resulterat i att färre från denna grupp påbörjat Krami. En f.d. personal som arbetade på denna enhet år 2007 uttryckte kritik mot detta, då denne ansåg att personer som borde få hjälp uteslöts för att de ansågs för besvärliga.

Personal vid flera verksamhetsställen beskrev att de vill veta att potentiella deltagare är motiverade att gå Krami innan de skrivs in, t.ex. genom att själva ringa upp och visa att de fortfarande är intresserade efter att ha varit på informationsmöte. Många av dem som kommer på informationsmöte eller intervju startar därmed inte Krami. Av den orsaken beskrev fem av de åtta enheterna att de skulle behöva öka antalet potentiella deltagare som kommer på informationsmöte eller intervju. En vanlig rekryteringsstrategi var att informera personal inom Kriminalvården, Arbetsförmedlingen och kommunens socialtjänst genom att t.ex. mejla ut information och delta på personalmöten. Det är även vanligt att ha öppet hus samt att besöka anstalter och behandlingshem. Två av de enheter som inte beskrev några rekryteringsproblem förklarade det med att Krami funnits länge på orten och därför var välkänd.

Övrigt

Vid majoriteten av enheterna angav personal att de utöver konsekvenspedagogik använt andra metoder någon gång under de senaste fem åren. Personal vid tre enheter använde vid tiden för undersökningen motiverande intervju (MI), varav en enhet även genomförde lösningsfokuserade samtal. Tidigare år hade en enhet använt kognitiva samtal och en annan lösningsfokuserade samtal och MI. På en enhet kom det tidigare en 12-stegsterapeut en gång i veckan. De personalgrupper som använt MI ansåg att det är förenligt med, och kompletterar, konsekvenspedagogiken.

Delstudie 2. Deltagarnas bakgrund

Andelen kriminalvårdsklienter

Av samtliga *inskrivningar* i Krami 2007 till 2011 utgjorde kriminalvårdsklienter 79,1 %. Andelen var något högre år 2011 jämfört med år 2007 (se tabell 2), men förändringen var inte signifikant ($p = 0,36$)¹³. Eftersom deltagare kan skrivas in och ut upprepade gånger är antalet inskrivningar inte detsamma som antalet deltagare.

Tabell 2. Inskrivningar av kriminalvårdsklienter i Krami enligt personalens dokumentation uppdelat efter inskrivningsår.

	2007	2008	2009	2010	2011
Antal	305	428	491	548	494
%	75,5	81,1	78,7	79,4	79,6

Andelen inskrivningar som avser kriminalvårdsklienter varierar mellan enheter (se tabell 3). Variationen tycks mestadels bero på att enheter som är riktade till kvinnor skriver in en lägre andel kriminalvårdsklienter. Vid Krami för kvinnor utgjorde kriminalvårdsklienter endast 33,6% av

¹³ Kriminalvården får inte registrera personnummer (eller namn) för deltagare som inte var aktuella i Kriminalvården vid inskrivning i Krami. Andelen inskrivningar av kriminalvårdsklienter är alltså baserad på andelen inskrivningar där personnummer registrerats. Eftersom varken namn eller personnummer registrerats gick det enbart att urskilja antalet inskrivningar, inte antalet unika individer. Cochran-Armitage´s test för trend användes för signifikantest.

inskrivningarna, jämfört med 89,4% av inskrivningarna vid enheter som huvudsakligen är riktade till män¹⁴.

Tabell 3. Inskrivningar av kriminalvårdsklienter i Krami, antal och procent enligt personalens dokumentation år 2007-2011, uppdelat efter enhet.

Enhet	Antal	%
Borlänge	90	100,0
Eskilstuna	126	60,9
Göteborg	250	90,9
Halmstad	84	89,4
Helsingborg	39	50,7
Jönköping	30	100,0
Kristianstad	57	100,0
Krami för kvinnor Göteborg	31	51,7
Krami för kvinnor Malmö	46	19,1
Krami för kvinnor Stockholm	84	52,5
Krami för kvinnor Uppsala	17	24,6
Malmö	301	88,8
Nyköping	86	88,7
Stockholm	318	99,4
Umeå	163	98,2
Uppsala	346	98,0
Västerås	168	83,6
Örebro	29	96,7
Östersund	7	100,0

Not: Enheterna har varit aktiva olika länge under perioden. För Krami Örebro ingår inskrivningar från både den gamla och nya enheten (verksamheten lades ned år 2007 och startades upp på nytt år 2010).

Bakgrunden hos kriminalvårdsklienter i Krami

Könsfördelningen bland kriminalvårdsklienter som skrivits in i Krami var i stort sett densamma som inom Kriminalvården i övrigt (se tabell 4). Det fanns signifikanta skillnader i andel mellan inskrivna i Krami jämfört med icke inskrivna, men samtliga hade en försumbar effektstorlek. En lägre andel av Kramideltagarna var gifta eller hade en sambo som de hade något gemensamt barn med. En högre andel hade enbart gått ut grundskolan, bodde i en stad eller förort och har någon gång dömts för våldsbrott eller narkotikabrott. Däremot hade en lägre andel av deltagarna i Krami någon gång dömts för rattfylleri. En högre andel av kriminalvårdsklienterna som påbörjar Krami hade låg socioekonomisk status i barndomen och är födda utrikes eller har någon förälder som fötts utrikes. En högre andel jämfört med icke-deltagare hade någon psykiatrisk diagnos, hade diagnostiserats med missbruk/beroende eller hyperaktivitetssyndrom. Däremot hade en lägre andel diagnostiserats med psykos eller personlighetsstörning. De senaste fem åren före inskrivning i Krami hade en lägre andel haft ett registrerat arbete i november månad, jämfört med de senaste fem åren före för andra kriminalvårdsklienter som skrevs in i frivården eller ut från anstalt. Det var vanligare bland Kramideltagare att ens mamma, pappa eller syskon någon gång dömts för brott och att någon av ens föräldrar diagnostiserats med missbruk/beroende eller annan psykiatrisk diagnos.

¹⁴ Det händer dock även att kvinnor deltar i Krami vid de enheter som huvudsakligen riktas till män, därav kallas de inte för "Krami för män" i denna rapport.

Tabell 4. Kriminalvårdsklienter inskrivna i Krami år 2007-2009 jämförda med klienter som enbart skrivits in i frivården eller ut från anstalt under samma period, *procent*.

	Kramideltagare (n=965)	Andra kriminalvårdsklienter (n=43497)	Effektstorlek
	%	%	
<i>Kön</i>			0,00
Man	88,6	87,9	
Kvinna	11,4	12,1	
<i>Civilstatus</i>			0,03***
Gift eller sambo med gemensamt barn	9,6	18,1	
Ensamstående eller sambo utan gemensamt barn	90,4	81,3	
Uppgift saknas	0,0	0,6	
<i>Etnisk bakgrund</i>			0,05***
Född i Sverige, föräldrar födda i Sverige	39,5	56,7	-0,05***
Född i Sverige, någon förälder utrikesfödd	24,6	16,6	0,03***
Född utrikes	36,0	25,0	0,04***
Uppgift saknas	0,0	1,8	
<i>Socioekonomisk status i barndomen</i>			0,03***
Låg	36,4	34,0	0,03***
Medel	16,3	22,5	-0,02***
Hög	7,1	11,6	-0,02***
Uppgift saknas	40,3	31,9	
<i>Utbildningsnivå</i>			0,06***
Folk- & grundskola mindre än 9 år	7,5	7,2	0,00
Folk- & grundskola 9 år	56,3	38,6	0,05***
Gymnasium 1-3 år	30,8	43,3	-0,04***
Universitet & högskola, inkl. gymnasium 4 år	2,6	7,0	-0,03***
Uppgift saknas	2,9	3,9	
<i>Bostadsort</i>			-0,06***
Stad eller förort	82,7	60,9	
Annan ort	16,7	37,8	
Uppgift saknas	0,6	1,3	
<i>Någon gång dömd för</i>			
Våldsbrott	72,0	61,7	0,03***
Narkotikabrott	70,6	46,4	0,07***
Rattfylleri	32,0	47,3	-0,05***
Uppgift saknas	0,0	0,4	
<i>Psykiisk ohälsa och tidigare arbete</i>			
Någon tidigare psykiatrisk diagnos	57,6	53,8	0,01*
Personlighetsstörning	4,3	7,2	-0,02***
Missbruk/beroende	45,7	41,0	0,01**
Psykos	4,6	8,0	-0,02***
Hyperaktivitetssyndrom	6,2	4,1	0,02**
Depression	11,0	12,5	-0,01
Suicidförsök	17,3	16,2	0,00
Någon arbetsinkomst senaste 5 åren	76,0	68,7	0,02***
Uppgift saknas	0,0	0,6	
Något arbete i november senaste 5 åren	33,8	48,8	-0,04***
Uppgift saknas	0,0	0,6	
<i>Familjär kriminalitet och psykiisk ohälsa</i>			
Mamma någonsin dömd	31,5	21,1	0,04***
Pappa någonsin dömd	53,7	42,8	0,03***
Syskon någonsin dömd(a)	55,7	32,6	0,07***
Någon förälder med beroende/missbruk	21,5	17,1	0,02***
Någon förälder med annan psykiatrisk diagnos	34,2	26,8	0,02***

Not: Effektstorlek: <+0,10=försumbar, ≥ +0,10=liten, ≥ +0,30=måttlig, ≥ +0,50=stor.

Signifikansnivå: *p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001. Effektstorleken avser Cramers V. Chi-två test, Mann-Whitney U-test eller Fisher's exakta test användes för signifikanstestning.

Den största skillnaden i medelvärde mellan kriminalvårdsklienter som deltagit i Krami och andra är i ålder (se tabell 5). Kramideltagare är i genomsnitt 10 år yngre än andra kriminalvårdsklienter och skillnadens effektstorlek är måttlig samt signifikant. I övrigt finns flera små, signifikanta skillnader mellan grupperna. Kramideltagare var i genomsnitt yngre första gången som de dömdes för brott. Det genomsnittliga antalet år som Kramideltagare haft ett arbete i november senaste fem åren är lägre, medan det genomsnittliga antalet år de haft försörjningsstöd är högre. Det finns också signifikanta skillnader i det genomsnittliga antalet domar och antalet år med arbetsinkomst senaste fem åren, men dessa skillnaders effektstorlek är så små att det brukar räknas som negligerbart.

Tabell 5. Kriminalvårdsklienter inskrivna i Krami år 2007-2009 jämförda med klienter som enbart skrivits in i frivården eller ut från anstalt under samma period, *medelvärdet*.

	Kramideltagare (n=965)	Andra kriminalvårdsklienter (n=43497)	Uppgift saknas	Effektstorlek
	Medelvärde	Medelvärde	%	
Ålder	31,6	41,6	0,0	-0,35***
Ålder vid första dom	18,8	23,6	0,4	-0,22***
Antal domar	8,8	11,2	0,4	-0,08***
Antal år med arbetsinkomst senaste 5 åren	1,9	2,3	0,6	-0,09***
Antal år med arbete i november senaste 5 åren	0,7	1,5	0,6	-0,22***
Antal år med försörjningsstöd senaste 5 åren	0,9	0,6	0,6	0,26***

Not: Effektstorlek: <+0,10=försumbar, ≥ +0,10=liten, ≥ +0,30=måttlig, ≥ +0,50=stor.

Signifikansnivå: *p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001. Effektstorleken avser Pearsons r. Student's t-test användes för signifikanstestning.

Skillnader mellan utskrivna till arbete/utbildningar och avhoppare

Det fanns små, signifikanta skillnader i andel mellan deltagare i Krami som skrivits ut till arbete eller utbildning och dem som skrivits in i Krami men som hoppat av innan detta (se tabell 6). De som fullföljde Krami och skrevs ut till arbete eller utbildning hade högre utbildningsnivå, högre socioekonomisk status i barndomen och oftare påbörjat gymnasiet. En lägre andel av dem som skrivits ut till arbete eller utbildning hade diagnostiserats med hyperaktivitetssyndrom och de hade oftare tidigare arbetslivserfarenhet. Det fanns också andra signifikanta skillnader men deras effektstorlek var så små att det brukar betraktas som försumbara. De som skrevs ut till arbete eller utbildning var året före inskrivning i Krami oftare gifta eller sambo med någon som de hade gemensamma barn med. Avhoppare bodde oftare i storstad eller förort och en högre andel hade någon gång dömts för våldsbrott. Det var även vanligare att de diagnostiserats med psykiatrisk ohälsa som psykos eller personlighetsstörning innan de skrevs in i Krami eller att någon av deras föräldrar dömts för brott.

Tabell 6. Kriminalvårdsklienter inskrivna i Krami år 2007-2009. Kramideltagare som skrivits ut till arbete/utbildning jämförda med dem som avbrutit sitt deltagande, *procent*.

	Utskriven till arbete/ utbildning (n=448) %	Avbrutit (n=468) %	Effektstorlek
<i>Kön</i>			
Man	86,8	90,4	0,06
Kvinna	13,2	9,6	
<i>Civilstatus</i>			
Gift eller sambo med gemensamt barn	11,6	7,5	-0,07*
Ogift, skild eller sambo utan gemensamt barn	88,4	92,5	
Uppgift saknas	0,0	0,0	
<i>Etnisk bakgrund</i>			
Född i Sverige, föräldrar födda i Sverige	43,1	36,8	0,06
Född i Sverige, någon förälder utrikesfödd	23,2	25,6	-0,03
Född utrikes	33,7	37,6	-0,04
Uppgift saknas	0,0	0,0	
<i>Socioekonomisk status i barndomen</i>			
Låg	33,9	38,3	0,11*
Medel	19,2	13,9	-0,11*
Hög	8,0	6,0	0,08
Uppgift saknas	38,8	41,9	0,04
<i>Utbildningsnivå</i>			
Folk- & grundskola mindre än 9 år	6,9	7,7	0,17***
Folk- & grundskola 9 år	50,0	62,4	-0,02
Gymnasium 1-3 år	38,0	23,9	-0,15***
Universitet & högskola, inkl. gymnasium 4 år	3,6	1,5	0,14***
Uppgift saknas	1,6	4,5	0,06
<i>Bostadsort</i>			
Stad eller förort	79,2	86,5	0,09**
Annan ort	19,9	13,0	
Uppgift saknas	0,9	0,4	
<i>Någonsin dömd för</i>			
Våldsbrott	69,0	75,4	-0,07*
Narkotikabrott	69,4	71,6	-0,02
Rattfylleri	29,5	34,2	-0,05
Uppgift saknas	0,0	0,0	
<i>Psykisk ohälsa och tidigare arbete</i>			
Någon tidigare psykiatrisk diagnos	53,6	62,0	-0,09*
Personlighetsstörning	2,7	6,0	-0,08*
Missbruk/beroende	42,9	48,9	-0,06
Psykos	2,5	6,4	-0,10**
Hyperaktivitetssyndrom	2,9	9,4	-0,13***
Depression	9,8	12,4	-0,04
Suicidförsök	16,1	18,8	-0,04
Någon arbetsinkomst senaste 5 åren	79,2	72,4	0,08*
Uppgift saknas	0,0	0,0	
Något arbete i november senaste 5 åren	39,3	27,4	0,13***
Uppgift saknas	0,0	0,0	
<i>Familjär kriminalitet och psykisk ohälsa</i>			
Mamma någonsin dömd	27,2	35,7	-0,09**
Pappa någonsin dömd	50,7	57,3	-0,07*
Syskon någonsin dömd(a)	54,7	57,5	-0,03
Någon förälder med beroende/missbruk	21,7	21,8	0,00
Någon förälder med annan psykiatrisk diagnos	36,2	32,7	0,04

Not: Effektstorlek: <+0,10=försumbar, ≥ +0,10=liten, ≥ +0,30=måttlig, ≥ +0,50=stor.

Signifikansnivå: *p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001. Effektstorleken avser Cramers V. Chi-två test, Mann-Whitney U-test eller Fisher's exakta test användes för signifikanstestning.

Vi fann även flera små, statistiskt säkerställda skillnader i medelvärde mellan Kramideltagare som skrivits ut till arbete eller utbildning och deltagare som avbrutit programmet (se tabell 7). Den största skillnaden var att avhoppare i genomsnitt var 1,4 år yngre första gången som de dömdes för något brott. Andra små men signifikanta skillnader består i att avhoppare i genomsnitt var yngre och hade arbetat kortare tid de senaste fem åren. Det fanns också signifikanta men försumbara medelvärdesskillnader i antal domar och år med försörjningsstöd (socialbidrag).

Tabell 7. Kriminalvårdsklienter inskrivna i Krami år 2007-2009. Kramideltagare som skrivits ut till arbete/utbildning jämförda med dem som avbrutit sitt deltagande, *medelvärderna*.

	Utskriven till arbete/utbildning (n=448)	Avbrutit (n=468)	Uppgift saknas	Effektstorlek
	Medelvärde	Medelvärde	%	
Ålder	32,4	30,7	0,0	-0,12***
Ålder vid första dom	19,4	18,0	0,0	-0,17***
Antal domar	8,1	9,5	0,0	0,08*
Antal år med arbetsinkomst senaste 5 åren	2,1	1,7	0,0	-0,11***
Antal år med arbete i november senaste 5 åren	0,8	0,5	0,0	-0,12***
Antal år med försörjningsstöd senaste 5 åren	2,8	3,1	0,0	0,09**

Not: Effektstorlek: <+0,10=försumbar, ≥ +0,10=liten, ≥ +0,30=måttlig, ≥ +0,50=stor.

Signifikansnivå: *p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001. Effektstorleken avser Pearsons r. Student's t-test användes för signifikanstestning.

Delstudie 3. Effekt på sysselsättning och återfall i brott

Efter ett år hade 28,4 procent av kriminalvårdsklienterna som påbörjat Krami fått en arbetsinkomst, jämfört med 18,6 procent av kriminalvårdsklienterna som inte gått Krami, men som i övrigt var matchade för att vara så lika Kramideltagarna som möjligt. De som påbörjat Krami hade 42 procent högre sannolikhet att efteråt ha en arbetsinkomst än en matchad jämförelsegrupp (se tabell 8). Effektstorleken brukar betraktas som liten och var statistiskt säkerställd då konfidensintervallen inte innefattar 1,00.¹⁵

Tabell 8. Sannolikheten att kriminalvårdsklienter som *påbörjade* Krami år 2007-2008 (n=616) ska ha *sysselsättning* t.o.m. 2009 jämfört med en matchad grupp kriminalvårdsklienter under samma period (n=3019).¹⁶

	Hazardkvot	95% konfidensintervall
Sysselsättning	1,42***	1,29 - 1,57

Not: Hazardkvot: 1,00 = ingen skillnad, >1,00 = högre sannolikhet för Kramigruppen, <1,00 = lägre sannolikhet för Kramigruppen. Signifikansnivå: ***p<0,001. Resultat av propensity score-matchning med antalet Kramideltagande respektive kontroller i proportion 1:5. För skillnad mellan grupperna före och efter matchning se bilaga 3: tabellerna 3C och 3D.

Andelen brottsåterfall bland kriminalvårdsklienter som påbörjat Krami var inom ett år 44,2 procent, jämfört med 45,7 procent i en matchad jämförelsegrupp. Kramideltagare hade 6 procent lägre risk att återfalla i brott, vilket inte var en signifikant skillnad och räknas som en försumbar effektstorlek (se tabell 9).¹⁷

¹⁵ Liten hazardkvot definierad som 1,3-1,49, måttlig som 1,5-1,99 och stor som ≥2,0 (se t.ex. Bedard, Krzyzanowska, Pintilie & Tannock 2007)

¹⁶ Att antalet individer är färre i analysen av Kramis effekt på sysselsättning jämfört med brottsåterfall beror på att sysselsättning inte kunde följas upp för personer som skrevs in i Krami år 2009 eller skrevs in i frivården alternativt ut från anstalt samma år (se sida 6).

¹⁷ Det finns välanvända definitioner av effektstorlek då hazardkvoten är över 1, men inte då hazardkvoten är under 1. Eftersom hazardkvot varierar från 0,0 till oändligheten innebär en riskminskande hazardkvot på t.ex. 0,7 *inte* samma effektstorlek som en riskökande hazardkvot på 1,3. För att uttolka effektstorlek när hazardkvoten var under 1 byttes enligt rekommendation från McHugh (2009) vilken grupp som "kommer först" dvs. som man jämför med. För klienter som påbörjat Krami innebar det att jämförelsegruppen hade 1,07 gånger högre risk att återfalla i brott. För

Tabell 9. Risken att kriminalvårdsklienter som påbörjade Krami år 2007-2009 (n=965) ska återfalla i brott t.o.m. 2010 jämfört med en matchad grupp kriminalvårdsklienter under samma period (n=4825).

	Hazardkvot	95% konfidensintervall
Återfall i brott	0,94	0,85 - 1,02

Not: Hazardkvot: 1,00 = ingen skillnad, >1,00 = högre sannolikhet för Kramigruppen, <1,00 = lägre sannolikhet för Kramigruppen. Resultat av propensity score-matchning med antalet Kramideltagare respektive kontroller i proportion 1:5. För skillnad mellan grupperna före och efter matchning se bilaga 3: tabellerna 3A och 3B.

Inom ett år hade 33,3 procent av kriminalvårdsklienterna som påbörjat Krami och därefter skrivits ut till *arbete eller utbildning* återfallit i brott, jämfört med 43,5 procent av kriminalvårdsklienterna som inte deltagit i Krami, men i övrigt är så lika dem som skrivits ut till arbete/utbildning som möjligt. Kramideltagare som skrivits ut till arbete/utbildning hade 32 procent lägre risk att återfalla i brott, vilket utgör en effektstorlek som brukar betraktas som liten och var signifikant (se tabell 10).

Tabell 10. Risken att kriminalvårdsklienter som påbörjade Krami år 2007-2009 och *skrevs ut till arbete eller utbildning* (n=448) ska återfalla i brott t.o.m. 2010 jämfört med en matchad grupp kriminalvårdsklienter under samma period (n=2211).

	Hazardkvot	95% konfidensintervall
Återfall i brott	0,68 ***	0,59 - 0,78

Not: Hazardkvot: 1,00 = ingen skillnad, > 1,00 = högre sannolikhet för Kramigruppen, < 1,00 = lägre sannolikhet för Kramigruppen. Signifikansnivå: *** = $p < 0,001$. Resultat av propensity score-matchning med antalet Kramideltagare respektive kontroller i proportion 1:5. För skillnad mellan grupperna före och efter matchning se bilaga 3: tabellerna 3E och 3F.

Bland kriminalvårdsklienter som påbörjat Krami och *avbrutit* programmet hade 55,9 procent återfallit i brott inom ett år, jämfört med 50,4 procent av kriminalvårdsklienterna som inte gått Krami, men i övrigt är så lika dem som avbrutit Krami som möjligt. Kramideltagare som avbrutit programmet hade 17 procent högre sannolikhet att återfalla i brott (se tabell 11). Effektstorleken brukar räknas som försumbar, även om skillnaden var statistiskt säkerställd.

Tabell 11. Sannolikheten för att kriminalvårdsklienter som påbörjade Krami år 2007-2009 men avbrutit programmet (n=467) ska återfalla i brott t.o.m. 2010 jämfört med en matchad grupp kriminalvårdsklienter under samma period (n=2304).

	Hazardkvot	95% konfidensintervall
Återfall i brott	1,17 *	1,04-1,33

Not: Hazardkvot: 1,00 = ingen skillnad, > 1,00 = högre sannolikhet för Kramigruppen, < 1,00 = lägre sannolikhet för Kramigruppen. Signifikansnivå: * = $p < 0,05$. Resultat av propensity score-matchning med antalet Kramideltagare respektive kontroller i proportion 1:5. För skillnad mellan grupperna före och efter matchning se bilaga 3: tabellerna 3G och 3H.

Eftersom Krami inte kan förväntas påverka deltagare redan första dagen gjorde vi en tilläggsanalys där Kramideltagarnas brottsåterfall började följas upp först fyra veckor efter inskrivning. Detta innebar ingen skillnad i resultaten.¹⁸

Kramideltagare utskrivna till arbete/utbildning innebar det att jämförelsegruppen hade 1,47 gånger högre risk att återfalla i brott.

¹⁸ Kramideltagare (n=965) jämfört med matchad grupp (n=4825): hazardkvot 0,96, 95% konfidensintervall 0,88-1,05.

Kramideltagare utskrivna till arbete/utbildning (n=448) jämfört med matchad grupp (n=2211): hazardkvot 0,70, 95% konfidensintervall 0,61-0,81. Kramideltagare som hoppat av (n=467) jämfört med matchad grupp (n=2304): hazardkvot 1,21, 95% konfidensintervall 1,06-1,37.

DISKUSSION

Kramis tillämpning

De åtta enheterna i delstudie ett bedömdes i stort sett leva upp till kraven i Kramis policy, både vid tiden för undersökningen och år 2007. Enstaka avvikelser från policyn var att nyanställd personal inte genomgått konsekvenspedagogisk grundutbildning under första anställningsåret, vägledningskursen var längre än fyra veckor samt att deltagare inte hade tillgång till lunchutrymme. Det förekom även enstaka avvikelser från hur Krami beskrivits i tidigare forskning, då regelbundna fritidsaktiviteter saknades och det år 2007 periodvis saknades resurser för lönebidrag. Retrospektiva påståenden om hur Krami bedrivits tidigare år riskerar dock att vara snedvridna och om liknande studier planeras i framtiden bör genomförandet undersökas prospektivt.

Det har funnits önskemål om att undersöka ifall programtrohet påverkar Kramis effekt, vilket det är svårt att besvara. För närvarande finns ett sex sidor långt nationellt policydokument för Krami. Detta är inte alls lika omfattande som en normal programmanual. Att det inte finns någon nationell manual innebär att de lokala enheterna har relativt stor frihet att utforma verksamheten själva. Även om enheterna mestadels bedömts leva upp till policyn kan det därför finnas andra betydelsefulla skillnader i hur Krami utförs. Att det inte finns någon manual har försvårat inringandet av sådana eventuella skillnader, eftersom det inte på förhand funnits någon detaljerad beskrivning av hur insatsen ska utföras som det faktiska utförandet kunnat jämföras mot (Forster & Ogden 2012:276ff).

Det fanns även önskemål om att vi skulle undersöka om konsekvenspedagogiken är en förutsättning för att nå de effekter som önskas i Krami. Tyvärr gick denna frågeställning inte att besvara eftersom den förutsätter att användningen av konsekvenspedagogik är mätbar. Att mäta användning av konsekvenspedagogik är svårt, eftersom denna pedagogik står i motsättning till att det som fungerar för en individ i en situation även skulle fungera för en annan individ i en annan situation (Kurtén-Vartio 2005:64). Dessutom bygger pedagogiken i hög utsträckning på att personal ska ta till sig den bakomliggande existentiella filosofin (Olsvik, Johansen & Steiro 2008:27f), vilket är svårt att översätta i konkreta skillnader i arbetssätt.

Välimplementerade program tenderar att ha större effekt på återfall i brott (Andrews & Dowden 2003). Även om ett program skulle kunna vara effektivt i sig kan bristfälligt genomförande leda till att det i utvärderingar inte går att säkerställa någon effekt, och programmet blir i så fall inte rättvist prövat (Durlak 1998:6). För att ett program ska bli välgenomfört underlättar det om det finns en klar programstruktur, där centrala delar är uttalade och omsätts till praktik i en manual, kursplan eller liknande (James Bell Associates 2009:4, Mihalic, Fagan & Argamaso 2008). Manualbaserade program tenderar att ha större effekt på återfall i brott än program som inte har någon manual (Andrews & Bonta 2003:324). Kramis brottsförebyggande effekt skulle därmed kanske öka om det blev manualbaserat. En manual skulle även göra det lättare att införa Krami på nya orter och att undersöka programtrohet i framtiden (Flay et al. 2005, Forster & Ogden 2012). Eftersom det redan finns lokala manualer för vägledningskursen borde det vara relativt enkelt att utforma en nationell manual för vägledningskursen. Däremot vore det förmodligen svårare att utforma en konsekvenspedagogisk manual, eftersom metoden är så pass individ- och situationsbunden. MI är dock också en personcentrerad metod och ändå finns det manualer för den. Det finns även utarbetade metoder för att undersöka om MI utförs på det sätt som är tänkt (Forsberg m.fl. 2008). Därmed kanske det ändå vore möjligt att utarbeta en manual för konsekvenspedagogiken, uppbyggd på liknande sätt som manualer för MI. Som tidigare nämnts beskriver Kramis policy enbart att fritidsaktiviteter *kan* ingå. Två enheter i studien kunde inte erbjuda fritidsaktiviteter, men även personal vid dessa enheter uttryckte att fritidsaktiviteter borde vara en del av Krami. En eventuell framtida manual borde därför fastställa ifall fritidsaktiviteter ska ingå i Krami.

Deltagarnas bakgrund

Återfallsförebyggande program tenderar ha bättre effekt om de riktas till högriskgrupper (Andrews et al. 1990:374, Andrews & Bonta 2003:321), speciellt för kvinnliga deltagare (Andrews & Dowden 2006). Kriminalvårdsklienter som deltagit i Krami hade något förhöjd bakgrundsrisk för återfall i brott. T.ex. var de yngre första gången de dömdes och deras föräldrar och syskon i högre utsträckning dömda för brott. Eftersom vi enbart hade tillgång till bakgrundsdata för dem som skrevs in i Krami 2007-2009 är tidsperioden för kort för att kunna besvara om det skett någon förändring i deltagarnas bakgrund över tid. Inskrivningar i Krami för kvinnor utgörs i mindre utsträckning av kriminalvårdsklienter. Kriminell belastning är oftast ett krav för att få delta i Krami, men personal vid Krami för kvinnor har beskrivit att de inte kräver kriminell belastning, utan att det räcker att ligga i riskzonen för kriminalitet. Även om vi inte kunde undersöka bakgrunden hos deltagare som inte var kriminalvårdsklienter, indikerar det att deltagare i Krami för kvinnor i högre utsträckning har en bakgrund som innebär lägre risk för återfall i brott.

Kramideltagare som avbryter programmet har något högre risk för både sysselsättningsproblem och återfall i brott. Exempelvis var de i genomsnitt yngre första gången de dömdes och hade mindre arbetslivserfarenhet. En högre andel av avhopparna hade enbart gått ut grundskolan och diagnostiserats med hyperaktivitetssyndrom. Potentiella avhoppare är därmed särskilt viktiga att nå för att kunna öka förankringen på arbetsmarknaden och minska brottsåterfall. Att avhoppare i högre utsträckning har en bakgrund som ökar risken för att återfalla i brott stämmer överens med tidigare forskning på andra program (Olver, Stockdale & Wormith 2011). Under undersökningsperioden var andelen avbrott inom Krami omkring hälften. Det är möjligt att Krami skulle få större effekt om andelen avbrott kunde minskas. Utöver avbrott på egen begäran kan personal i Krami skriva ut deltagare för att de inte uppfyller de krav eller förväntningar som ställs på enheten. Ett sätt att minska avbrotten skulle därför kunna vara att bli mer försiktig med att skriva ut deltagare. Ett annat sätt skulle kunna vara att använda MI (Andrews 2006:598, McMurrin 2009:86ff), vilket flera Kramiverksamheter gör redan idag.

Effektutvärdering

Enligt effektutvärderingen hade de kriminalvårdsklienter som valts ut för deltagande i Krami 2007-2008 oftare en arbetsinkomst vid uppföljning t.o.m. 2009. Det ställs dock krav för att få delta i Krami, man ska ha boende och ordnad barnomsorg, ingen aktuell rättegång, inget pågående missbruk och på egen hand visa sig tydligt intresserad av att få delta. Detta talar för att den undergrupp av kriminalvårdsklienter som får börja i Krami redan från början har bättre förutsättningar att få och behålla ett arbete. I effektutvärderingen gjorde vi därför vårt bästa för att försöka hantera så många som möjligt av sådana störfaktorer (eng: confounders) som både påverkar sannolikheten att man väljs ut och deltar i Krami och till att ha arbetsinkomst vid uppföljningen. Trots detta kunde vi inte kontrollera för alla störfaktorer som påverkar sannolikheten för att man ska kunna få och behålla ett arbete. Vi kan inte heller veta om den möjliga effekten håller i sig även när arbetsgivare inte längre kan få anställningssubvention, såsom lönebidrag. Detta beroende på att uppföljningstiden för sysselsättning var som mest två år och lönebidrag som regel ges i högst fyra år.

Resultatet vad gäller brottsåterfall är försiktigt positivt, men det går inte att säkert säga att Krami minskar risken för återfall i brott. Således stöds våra resultat bl.a. av den tidigare utvärderingen av Krami som visade en effekt på sysselsättning men inte på brottslighet (Nyström, Jess & Soydan 2002). Den försumbara effekten på brottsåterfall är också i linje med Vishers och medarbetare (2005) metaanalys över arbetsprogram utvärderade genom randomiserade experiment, där man inte fann någon effekt på brottsåterfall. Enligt Kluyes (2010) metaanalys av arbetsrehabiliteringsprogram för arbetslösa fanns starkast stöd för positiv effekt på sysselsättning för program som ska förbättra den arbetslöses jobbsökande eller ger företag incitament till att anställa. Inom Krami brukar deltagare få lära sig att söka jobb under vägledningskursen och potentiella arbetsgivare erbjudas anställningssubvention. Sammanfattningsvis stöder tidigare forskning att Krami ökar sannolikheten att få en arbetsinkomst, men att programmet inte påverkar brottsåterfall.

Deltagare som skrivits ut till arbete eller utbildning har lägre risk att återfalla i brott, medan avhoppare tvärtom har högre risk. Detta skulle t.ex. kunna bero på att de som fullföljt Krami och

skrivits ut till arbete eller utbildning är särskilt motiverade, medan de som avbrutit är mindre motiverade. Deltagare i Krami som personalen uppfattar som omotiverade, t.ex. för att de kommer sent många gånger under vägledningskursen, kan skrivas ut. Det talar för att Kramideltagare som skrivs ut till arbete eller utbildning är mer motiverade och/eller mindre sårbara med avseende på personlighet, impulsivitet etc. än andra kriminalvårdsklienter. Vi kunde tyvärr inte ta hänsyn till skillnader i motivation i denna studie då ingen sådan information fanns systematiskt insamlad för de aktuella åren. Att deltagare som avbryter Krami har högre risk att återfalla än liknande kriminalvårdsklienter som inte påbörjat Krami, kan även bero på att personal brukar skriva ut deltagare som återfaller. Skillnaden skulle alltså bero på att återfall leder till avbrytande, snarare än motsatsen. Studier finner oftast lägre effekt på brottsåterfall om alla programdeltagare inkluderas i analysen oavsett om de fullföljt programmet eller inte (Landenberger & Lipsey 2005:8). En möjlig förklaring till att vi inte kunde säkerställa att kriminalvårdsklienter som påbörjat Krami har lägre risk att återfalla, kan därför vara att avhoppare inte hunnit påverkas lika mycket av programmet. Att studier som inkluderar avhoppare brukar finna lägre effekter kan förstås även bero på att de som hoppar av har högre risk att återfalla redan från början. Det finns forskningsstöd för ett samband mellan arbetslöshet och kriminalitet. Med det som utgångspunkt borde arbetsprogram för kriminella enbart ha effekt på brottsåterfall i de fall som de faktiskt leder till anställning. Så som Krami genomförts år 2007 till 2008 har programmets effekt på sysselsättning en liten effektstorlek. Det är möjligt att Krami faktiskt reducerar brottsåterfall för dem som genom programmet får arbete, men att Kramis effekt på sysselsättning under perioden inte varit tillräckligt stark för att få effekt på brottsåterfall för dem som påbörjar programmet. Om så skulle vara fallet borde det vara möjligt att öka den i nuläget negligerbara effektstorleken på brottsåterfall genom att öka andelen programdeltagare som man kan hålla kvar i programmet till dess att de kan skrivas ut till arbete.

REFERENSER

- Andrews, D.A. (2006). "Enhancing adherence to risk-need-responsivity: Making quality a matter of policy". *Criminology & Public Policy*, 5(3), s. 595-602.
- Andrews, D.A., Zinger, I., Hoge, R.D., Bonta, J., Gendreau, P. & Cullen, F.T. (1990). "Does correctional treatment work? A clinically relevant and psychologically informed meta-analysis". *Criminology*, 38(3), s. 369-404.
- Andrews, D.A. & Bonta, J. (2003). *The psychology of criminal conduct*. Cincinnati, Ohio: Anderson.
- Andrews, D.A. & Dowden, C. (2003). "Managing correctional treatment for reduced recidivism: A meta-analytic review of programme integrity". *Legal and Criminological Psychology*, 10(2), s. 173-187.
- Andrews, D.A. & Dowden, C. (2006). "Risk principle of case classification in correctional treatment: A meta-analytic investigation". *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 50(1), s. 88-100.
- Apel, R.J. & Sweeten, G. (2010). "Propensity score matching in criminology and criminal justice". I: Piquero, A.R. & Weisburd, D., *Handbook of Quantitative Criminology*, s. 543-562.
- Austin, P.C. (2008). "A critical appraisal of propensity-score matching in the medical literature between 1996 and 2003". *Statistics in Medicine*, 27(12), s. 2037-2049.
- Bay, J. (1982). *På vej mod konsekvenspædagogik*. København: Borgens forlag.
- Bay, J. (2005). *Konsekvenspædagogik – en pædagogik om eksistens og social handlingskompetence*. København: Borgens forlag.
- Bedard, P.H., Krzyzanowska, M.K., Pintilie, M. & Tannock, I.F. (2007). "Statistical power of negative randomized controlled trials presented at American society for clinical oncology annual meetings". *Journal of Clinical Oncology*, 25(23), s. 3482-3486.
- Bermudez-Svankvist, A. & Nylén, L. (2009). *Arbetsförmedlingens och Kriminalvårdens policy för Kramiverksambeterna*. Stockholm: Arbetsförmedlingen och Kriminalvården.
- Chalfin, A. & Raphael, S. (2009). "Work and crime". I: Tonry, Michael H. (red.), *The Oxford handbook of crime and public policy*, s. 444-478. Oxford: Oxford University Press.
- Drake, E., Aos, S. & Miller, M. (2009). "Evidence-based public policy options to reduce crime and criminal justice costs: Implications in Washington State". *Victims and Offenders*, 4(2), s. 170-196.
- Durlak, J. (1998). "Why program implementation is important". *Journal of Prevention & Intervention in the Community*, 17(2), s. 5-18
- Flay, B.R., Biglan, A., Boruch, R.F., González Castro, F., Gottfredson, D., Kellam, S. Móscicki, E.K., Schinke, S., Valentine, J.C. & Ji, P. (2005). "Standards of evidence: criteria for efficacy, effectiveness and dissemination". *Prevention Science*, 6(3), s. 151-175.

- Forsberg, L., Berman, A.H., Källmén, H., Hermansson, U. & Helgason, A.R. (2008). "A test of the validity of the motivational interviewing treatment integrity code". *Cognitive Behaviour Therapy*, 37(3), s. 183-191.
- Forster, M. & Ogden, T. (2012). "Behandlingstrohet". I: Sundell, K. (red.), *Att göra effektutvärderingar*, s. 271-312.
- Friendship, C., Street, R., Cann, J. & Harper, G. (2005). "Introduction: the policy context and assessing the evidence". I: Harper, G. & Chitty, C. (red.), *The impact of corrections on re-offending: a review of 'what works'*, s. 1-16. London: Home office.
- Frisell, T., Lichtenstein, P. & Långström, N. (2011). "Violent crime runs in families: a total population study of 12.5 million individuals". *Psychological Medicine*, 41(1), s. 97-105.
- Henry, B., Moffitt, T.E., Caspi, A., Langley, J. & Silva, P. (1994). "On the "remembrance of things past": A longitudinal evaluation of the retrospective method". *Psychological Assessment*, 6(2), s. 92-101.
- Huvudprinciperna för tillämpningen av pedagogiken i KrAmi* (200X). Kriminalvården, Norrköping: Krimnet, Kriminalvårdens intranät.
- James Bell Associates (2009). *Evaluation brief: Measuring implementation fidelity*. Arlington, VA: Author.
- Kazemian, L. & Farrington, D. (2005). "Comparing the validity of prospective, retrospective, and official onset for different offending categories". *Journal of Quantitative Criminology*, 21(2), s. 127-147.
- Kluve, J. (2010). "The effectiveness of European active labor market programs". *Labour Economics*, 17(6), s. 904-918.
- Kurtén-Vartio, S. (2005). *TAMU – en annorlunda skola. En studie av den konsekvenspedagogiska yrkesutbildningen i dansk arbetsmarknadspolitik*. Åbo: Åbo Akademis Förlag.
- Landenberger, N.A. & Lipsey, M.W. (2005). "The positive effects of cognitive-behavioral programs for offenders: A meta-analysis of factors associated with effective treatment". *Journal of Experimental Criminology*, 1(4), s. 451–476.
- Laub, J. & Sampson, R. (2003). *Shared beginnings, divergent lives: delinquent boys to age 70*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Lin, D.Y. & Wei, L.J. (1989). "The robust inference for the Cox proportional hazards model". *Journal of the American Statistical Association*, 84(408), 1074-1078.
- McHugh, M. (2009). "The odds ratio: calculation, usage, and interpretation". *Biochemia Medica*, 19(2), s. 120-126.
- McMurrin, M. (2009). "Motivational interviewing with offenders: A systematic review". *Legal and Criminological Psychology*, 14(1), s. 83–100.
- Mihalic, S., Fagan, A. & Argamaso, S. (2008). "Implementing the LifeSkills training drug prevention program: Factors related to implementation fidelity". *Implementation Science*, 3(5), [doi:10.1186/1748-5908-3-5].

Mihalic, S. & Irwin, K. (2003). "Blueprints for violence prevention: From research to real-world settings – Factors influencing the successful replication of model programs". *Youth Violence and Juvenile Justice*, 1(1), s. 1-23.

Moffitt, T.E., Caspi, A., Taylor, A., Kokaua, J., Milne, B.J., Polanczyk, G. & Poulton, R. (2010). "How common are the common mental disorders? Evidence that lifetime prevalence rates are doubled by prospective versus retrospective ascertainment". *Psychological Medicine*, 40, s. 899-909.

Nilsson, A. (2002). *Fånge i marginalen: uppväxtvillkor, levnadsförhållanden och återfall i brott bland fångar*. Stockholm: Stockholms universitet, Kriminologiska institutionen.

Nyström, S. (2010). "I valet mellan brott och arbete. Krami ger vägledning". I: Berman, Anne & Farbring, Carl Åke (red.), *Kriminalvård i praktiken: strategier för att minska återfall i brott och missbruk*, s. 643-663. Lund: Studentlitteratur.

Nyström, S., Jess, K. & Soydan, H. (2002). *Med arbete som insats: klienteffekter och samhällsekonomisk lönsamhet i socialt arbete*. Stockholm: Centrum för utvärdering av socialt arbete (CUS), Socialstyrelsen.

Olsvik, S., Johansen, P. & Steiro, T. (2008). *Trondheim prison, Leira unit. A study of consequence pedagogy in a learning organization*. The correctional service & city of Trondheim: Trondheim.

Olver, M.E., Stockdale, K.C. & Wormith, J.S. (2011). "A meta-analysis of predictors of offender treatment attrition and its relationship to recidivism". *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 79(1), s. 6-21.

Riksdagens utredningstjänst (2007). *Arbetsmarknaden och frivården*. Dnr 2007:1203. Stockholm: Sveriges Riksdag.

Statistiska centralbyrån (1979). *Folk- och bostadsräkningen 1975. Del 6:2. Förvärsarbetande nattbefolkning i hela riket och länen m.m.* SCB: Stockholm.

Schafer, J.L. (1999). "Multiple imputation: A primer". *Statistical Methods in Medical Research*, 8(1), s. 3-15.

Scheffer, J. (2002). "Dealing with missing data". *Research Letters in the Information and Mathematical Sciences*, 3, s. 153-160.

Stockholms stad (2012a). *Svar på skrivelse från Karin Rågsjö (V), Karin Gustavsson (S) och Sara Pettigrew (MP) angående KR-AMI*. Tjänsteutlåtande DNR AMN 2012-0073-8.0. Stockholm: Stockholms stad.

Stockholms stad (2012b). *Skrivelse från Karin Rågsjö (V) m.fl. angående Krami*. Tjänsteutlåtande DNR AMN 2012-0150-4.0. Stockholm: Stockholms stad.

Söderholm Carpelan, K. & Hultman, M. (2011). *Implementeringen av MultifunC – ett program för institutionsbehandling av ungdomar med svåra beteendeproblem*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Williamson, E., Morley, R., Lucan, A. & Carpenter, J. (2011). "Propensity scores: From naïve enthusiasm to intuitive understanding". *Statistical Methods in Medical Research*, 21(3), s. 273–293.

Wilson, D., Gallagher, C. & MacKenzie, D. (2000). "A meta-analysis of corrections-based education, vocation, and work programs for adult offenders". *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 37(4), s. 347-368.

Visher, C., Winterfield, L. & Coggeshall, M. (2005). "Ex-offender employment programs and recidivism: A meta-analysis". *Journal of Experimental Criminology*, 1, s. 295–315.

Zweig, J., Yahner, J. & Redcross, C. (2011). For whom does a transitional jobs program work? Examining the recidivism effects of the Center for Employment Opportunities program on former prisoners at high, medium, and low risk of reoffending. *Criminology & Public Policy*, 10(4), s. 945-972.

Bilaga 1. Metodfördjupning

Matchning

Matchningen utfördes i dataprogrammet SAS via Coca-Perrailons (2007) makro. De bakgrundsfaktorer som skulle användas i matchningen valdes ut om variabeln uppvisade ett signifikant samband ($p < 0,05$) med att ingå i programgruppen jämfört med kontrollgruppen och dessutom var signifikant associerad med utfallsvariabeln, d.v.s. sysselsättning respektive återfall i brott (se bilaga 2). Det beror på att det bara är variabler som både påverkar utfallet och har olika fördelning i grupperna som riskerar att förvränga resultatet (Bonita, Beaglehole & Kjellström 2006:55f, Hill 2008:2056). I några fall blev variabler utan betydelsefull skillnad före matchning, och som därmed inte ingick i beräkning av propensity scores, skevt fördelade mellan program- och kontrollgrupp efter matchning. När dessa variabler¹⁹ hade signifikant samband med utfallet användes de som kontrollvariabler i propensity score-beräkningarna för att förhindra att matchningen resulterade i en skillnad mellan grupperna som i sin tur riskerat att göra resultatet skevt.

Eftersom de bakgrundsfaktorer som samvarierar med brottsåterfall inte alltid samvarierar med sysselsättning måste olika variabler kontrolleras för i respektive matchning. Dessutom kunde vi inte följa upp sysselsättning för dem som skrevs in i frivården eller ut från anstalt under år 2009 (se sida 6) och antalet kontrollindivider var därmed färre. Det innebär att olika matchningar var nödvändiga för respektive analys. Nya matchningar var även nödvändiga för subgrupperna utskrivna till arbete/utbildning respektive avhoppare. De egenskaper som ökar sannolikheten att skrivas in i Krami skiljer sig nämligen från vilka som ökar sannolikheten att både påbörja Krami och skrivas ut till arbete eller utbildning. Detsamma gäller för gruppen avhoppare.

För att få reda på om en matchning resulterat i att programgruppen och jämförelsegruppen är tillräckligt lika jämförs de före och efter matchning. I enlighet med Austins (2009:3105) rekommendationer redovisar vi procent, medelvärden och effektstorleksmättet Cohens d (se bilaga 3). Om matchningen är bra så ska skillnaderna mellan grupperna minska. Det finns inte samsyn om var gränsen går för när grupperna är tillräckligt lika. Den mest konservativa rekommendationen är att Cohens d bör vara lägre än 0,10 för samtliga bakgrundsvariabler av betydelse för utfallet. Andra rekommenderar istället att Cohens d ska vara under 0,20, vilket i andra sammanhang brukar vara gränsen för om en effektstorlek är betydelslös eller liten. Vi eftersträvade att Cohens d skulle vara lägre än 0,10. I de fall då det inte var möjligt godtog vi dock att enstaka variabler hade Cohens d 0,10 eller högre, men aldrig 0,20 eller högre (se stycket nedanför).

Inför analys av brottsåterfall matchades de fem individerna i jämförelsegruppen som hade närmast propensity score till varje Kramideltagare, enligt s.k. "1:5 nearest neighbor matching". Personerna i jämförelsegruppen kunde enbart matchas till en Kramideltagare var, och alltså inte "återanvändas", vilket brukar kallas "matching without replacement". Alla bakgrundsvariabler hade efter matchning Cohens d under 0,10 (se bilaga 3, tabellerna 3A & 3B). Samma sak gjordes även inför analys av utfallet sysselsättning samt för subgrupperna utskrivna till arbete/utbildning och avhoppare. Inför dessa tre analyser angav vi dock ett maxavstånd (eng: "caliper") för hur stor skillnaden mellan Kramideltagaren och jämförelsepersonen som mest fick vara för att de skulle matchas. Om grupperna skiljer sig mycket åt före matchning eller om det finns färre individer att välja mellan, kommer vissa personer i jämförelsegruppen som är närmast någon i Kramigruppen ändå vara ganska eller väldigt olika denne. För att undvika dåliga matchningar kan man i sådana fall ange ett maxavstånd för hur stor skillnaden i propensity score får vara (Coca-Perrailon 2007:2). Vid exempelvis 1:5 matchning eftersträvar man att matcha 5 personer från jämförelsegruppen till varje

---

¹⁹ För matchning till subgruppen utskrivna till arbete/utbildning var det variablerna missbruk och hyperaktivitetssyndrom. För matchning till subgruppen avhoppare var det variabeln något arbete senaste fem åren. För matchning inför analys av effekt på sysselsättning var det variablerna missbruk och någon psykiatrisk diagnos. För effektstorlek och signifikans före matchning se bilaga 2.

Kramideltagare, men att man i vissa fall kanske bara hittar 3 personer som är tillräckligt lika. Ifall inget maxavstånd fanns angivet vid matchning för sysselsättningsutfallet och de två subgrupperna så hade flera bakgrundsvariabler Cohens d över 0,10, oavsett om antalet individer vi försökte matcha till varje Kramideltagare var 1 eller 5. Det hjälpte inte heller att låta jämförelsepersoner som var närmast mer än en person matchas till flera Kramideltagare, s.k. ”matching with replacement”. Därför valde vi att ange ett maxavstånd (0,2 av standardavvikelsen) som rekommenderats av Austin (2010). Även om skillnaderna minskade med ett maxavstånd så var Cohens d inte under 0,10 för alla undersökta bakgrundsfaktorer, oavsett antalet individer vi försökte matcha till varje Kramideltagare. Eftersom fler individer innebär större chans att med rimlig säkerhet kunna statistiskt säkerställa en faktisk effekt, s.k. statistisk styrka, är det önskvärt att många individer ingår. Vi valde därför 1:5 matchning (se bilaga 3, tabellerna 3C-3H) då skillnaden mellan grupperna inte tycktes vara mindre när färre individer matchades.

Hantering av bortfall

I de flesta statistiska analyser exkluderas individer med bortfall på någon variabel. För att detta inte ska förvränga resultaten så måste bortfallet vara slumpmässigt, vilket det sällan är (Yuan 2000:1). En rekommenderad metod för att hantera bortfall är multipel imputation, som innebär att bortfall ersätts med ”sannolika värden” (Schafer 1999:3f). Vid multipel imputation skapas flera nya dataset, där värden i det ursprungliga datasetet kopieras medan bortfall ersätts med sannolika värden, som skiljer sig från dataset till dataset. Målet med multipel imputation är inte att förutsäga vad det sanna värdet är på bortfallsvariabeln, utan valid statistisk inferens (Rubin 1996:475f). Exempelvis att få fram en så korrekt skattning av relationen mellan två variabler som möjligt, trots bortfallet. Under förutsättning att bortfallet beror på de faktorer som man tar hänsyn till vid multipel imputation, kommer bortfallet inte längre leda till förvrängda resultat eller ”bias”. Osborne (2012:110-127) utförde en simuleringsstudie på ett dataset utan bortfall. Genom att skapa bortfall på den oberoende variabeln och jämföra olika sätt att hantera bortfallet, kunde han se vilken metod som var bäst på att estimerade det sanna resultatet. Multipel imputation var bäst på att estimerade den sanna effektstorleken av sambandet mellan två variabler, jämfört med t.ex. att utesluta individer med bortfall.

Ett praktiskt problem med multipel imputation är att det främst är anpassat för numeriska variabler. För att multipel imputation ska kunna utföras på kategoriska variabler krävs att bortfallet är ”monotont” (Ake 2005). Ett exempel på monotont bortfall är då en individ i en longitudinell enkätstudie upphör att besvara enkäten efter ett visst antal mättillfällen. Monotona bortfall är därmed ovanliga. Den metod för multipel imputation som kan hantera bortfall som inte är monotont kallas ”Markov chain Monte Carlo” (MCMC). Denna metod är utvecklad för numeriska variabler men det har gjorts försök att använda MCMC på kategoriska variabler genom att behandla variablerna som om de vore numeriska. Tyvärr har simuleringsstudier funnit att detta tillvägagångssätt leder till bias (Ake 2005, Horton et al. 2003). I vår studie hade vi inte ett monotont bortfall och multipel imputation var därmed inte lämpligt för de kategoriska variablerna.

En alternativ hantering av bortfall vid propensity score-matchning är att använda bortfallsindikatorer. Metoden har beskrivits utförligt av Rosenbaum (2010:194) och innebär att bortfallet ersätts med ett godtyckligt värde samtidigt som en ny variabel som indikerar om variabeln har bortfall eller inte skapas. Det innebär att det godtyckliga värdet inte påverkar vad individen får för propensity score, men att bortfallet däremot gör det. På så sätt blir programgruppen och jämförelsegruppen balanserade på både tillgänglig information och bortfall. Under förutsättning att bortfallet beror på kontrollvariablerna så ska bortfallet därmed inte längre leda till bias. Mattei (2009:272) gjorde en simuleringsstudie på bortfallshantering inför propensity score-matchning, där hon jämförde multipel imputation och användning av bortfallsindikatorer. Hon drog slutsatsen att resultaten inte ger något starkt stöd för att den ena metoden skulle vara bättre än den andra, men att multipel imputation verkar vara något bättre. Att multipel imputation skulle vara att föredra förklarade Mattei (2009:268f) med att det går att ta hänsyn till fler faktorer bakom bortfallet. T.ex. rekommenderas att man tar hänsyn till utfallsvariabeln vid multipel imputation, vilket man inte kan vid uträkning av propensity scores. Eftersom multipel imputation är att föredra före användning av bortfallsindikatorer hanterade vi bortfall på numeriska variabler genom multipel imputation. Bortfall på kategoriska variabler hanterades istället genom bortfallsindikatorer.

För att minimera risken för att bias kvarstår efter multipel imputation rekommenderar van Buuren, Boshuizen och Knook (1999:687) att man inkluderar:

1. variabler som ska ingå i senare analys (inklusive utfallsmått)
2. variabler som korrelerar med bortfall
3. variabler som korrelerar med imputerade variabler.

Ju fler variabler som inkluderas vid multipel imputation desto lägre sannolikhet att resultatet blir skevt. Samtidigt menar van Buuren, Boshuizen och Knook (1999) att det inte är nödvändigt att inkludera mer än de 15-25 viktigaste variablerna. Vi utförde multipel imputation via proceduren Proc MI i SAS. Variablerna som multipel imputation utfördes på var: ålder vid första lagföring, antal lagföringar, antal år med arbetsinkomst senaste fem åren, antal år med arbete registrerat i november senaste fem åren. Man kan inte utföra multipel imputation på variabler där bortfallet beror på ett sant värde. I en studie av normalbefolkningen vore det därför olämpligt att utföra multipel imputation på antal lagföringar, eftersom personer som aldrig dömts inte ska ha några lagföringsdata. I det här fallet var dock alla i studien kriminalvårdsklienter, och därmed kan bortfall på antal lagföringar inte bero på att de aldrig dömts.

De variabler som vi kontrollerade för vid multipel imputation var: ålder, etnisk bakgrund, socioekonomisk status i barndomen, typ av bostadsort, någon arbetsinkomst senaste fem åren, något arbete registrerat i november senaste fem åren, högsta utbildningsnivå, betyg, påbörjat allmänt eller våldsprogram, missbruksprogram, motivationsprogram, någon gång dömd för våldsbrott, rattfylleri, narkotikabrott, mamma någon gång dömd, pappa dömd, syskon dömd(a), någon psykiatrisk diagnos, psykos, missbruk eller beroende, hyperaktivitetssyndrom, personlighetsstörning, någon förälder med missbruk/beroende, någon förälder med annan psykiatrisk diagnos, återfall i brott, tidsaspekt på uppföljning av återfall, någon arbetsinkomst efter uppföljningsstart, tidsaspekt på uppföljning av arbetsinkomst, samt deltagande i Krami. Dessutom ingick bortfallsindikatorer för samtliga kategoriska variabler med bortfall. Därmed kunde vi kontrollera för värden på kategoriska variabler med bortfall, utan att deras bortfall imputerades. Fem imputationer utfördes enligt Proc MI:s standard och motiverat av att bortfallet på de variablerna var mycket lågt (maximalt 0,56%) bör fem imputationer räcka (Schafer 1999:7). För att kunna utföra propensity score-matchning efter multipel imputation beräknades propensity scores för alla fem imputerade dataset. Därefter räknades genomsnittlig propensity score över alla fem dataset ut för varje och användes vid matchning. Mitra och Reiter (2012) jämförde två sätt att utföra propensity score-matchning efter multipel imputation och kom fram till att detta tillvägagångssätt var att föredra.

Referenser

Ake, C. (2005). *Rounding after multiple imputation with non-binary categorical covariates*. Hämtat från: <http://www2.sas.com/proceedings/sugi30/112-30.pdf>.

Austin, P.C. (2009). "Balance diagnostics for comparing the distribution of baseline covariates between treatment groups in propensity-score matched samples". *Statistics in Medicine*, 28(25), s. 3083-3107.

Austin, P.C. (2010). "Optimal caliper widths for propensity score matching when estimating differences in means and differences in proportions in observational studies". *Pharmaceutical Statistics*, 10(2), 150-161.

Bonita, R., Beaglehole, R. & Kjellström, T. (2006). *Basic epidemiology*. Geneva: World Health Organization.

van Buuren, S., Boshuizen, H.C. & Knook, D.L. (1999). "Multiple imputation of missing blood pressure covariates in survival analysis". *Statistics in Medicine*, 18(6), s. 681-694.

- Coca-Perraillon, M. (2007). *Local and global optimal propensity score matching*. Hämtat från: <http://www2.sas.com/proceedings/forum2007/185-2007.pdf>.
- Hill, J. (2008). "Discussion of research using propensity-score matching: Comments on 'A critical appraisal of propensity-score matching in the medical literature between 1996 and 2003' by Peter Austin, *Statistics in Medicine*". *Statistics in Medicine*, 27(12), s. 2055-2061.
- Horton, N. J., Lipsitz, S. R. and Parzen, M. (2003). "A potential for bias when rounding in multiple imputation". *American Statistician*, 57(4), s. 229-232.
- Mattei, A. (2009). "Estimating and using propensity score in presence of missing background data: an application to assess the impact of childbearing on wellbeing". *Statistical Methods & Applications*, 18(2), s. 257-273.
- Mitra, R. & Reiter, J.P. (2012). "A comparison of two methods of estimating propensity scores after multiple imputation". *Statistical Methods in Medical Research* [Epub ahead of print].
- Osborne, J.W. (2012). *Best practices in data cleaning: A complete guide to everything you need to do before and after collecting your data*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Schafer, J.L. (1999). "Multiple imputation: A primer". *Statistical Methods in Medical Research*, 8(1), s. 3-15.
- Rosenbaum, P.R. (2010). *Design of observational studies*. New York: Springer.
- Rubin, D.B. (1996). "Multiple imputation after 18+ years". *Journal of the American Statistical Association*, 91(434), 473-489.
- Yuan, Y. (2000). *Multiple imputation for missing data: Concepts and new development*. Hämtat från: <http://www2.sas.com/proceedings/sugi25/25/st/25p267.pdf>.

Bilaga 2. Prövning av potentiella kontrollvariabler

Tabell 2A. Tre grupper av kriminalvårdsklienter inskrivna i Krami år 2007-2009 jämförda med klienter enbart inskrivna i frivård eller ut från anstalt under samma period på potentiella kontrollvariabler och om dessa variabler samvarierar med brottsåterfall.

Variabel ^{a)}	Påbörjat Krami	Kramideltagare utskrivna till utbildning /arbete	Kramideltagare som hoppat av	Återfall i brott
	Cohens d	Cohens d	Cohens d	Hazardkvot
Kön	0,01	0,01	0,02	0,82***
Civilstatus	0,07***	0,03***	0,06***	1,58***
Etnisk bakgrund	0,11***	0,06***	0,09***	1,04***
Socioekonomisk status i barndomen	0,06***	0,06*	0,06***	0,89***
Splittrad familj i barndomen	0,02	0,01	0,01	1,14***
Utbildningsnivå	0,11***	0,05***	0,11***	0,76***
Bostadsort	0,13***	0,08***	0,11***	0,92***
Betyg (dikotomiserat)	0,05**	0,02	0,05**	0,54***
Saknar betyg i alla ämnen	0,02	0,02	0,05**	1,52***
Någonsin dömd för våldsbrott	0,06***	0,03**	0,06***	1,85***
Någonsin dömd för narkotikabrott	0,14***	0,09***	0,10***	2,26***
Någonsin dömd för rattfylleri	0,09***	0,07***	0,05***	1,20***
Gått allmänt-/våldsprogram	0,20***	0,18***	0,11***	1,47***
Gått missbruksprogram	0,11***	0,10***	0,07***	1,30***
Gått partnervålds-/sexualbrottsprogram	0,01	0,02	0,01	0,42***
Gått motivationsprogram	0,20***	0,14***	0,15***	1,53***
Någon psykiatrisk diagnos	0,02*	0,00	0,03***	1,40***
Personlighetsstörning	0,03***	0,04***	0,01	1,39***
Missbruk/beroende	0,03**	0,01	0,03***	1,47***
Psykos	0,04***	0,04***	0,01	1,33***
Hyperaktivitetssyndrom	0,03**	0,01	0,27***	1,63***
Någon arbetsinkomst senaste 5 åren	0,04***	0,04***	0,01	0,67***
Något arbete i november senaste 5 åren	0,09***	0,04***	0,09***	0,57***
Mamma någonsin dömd	0,07***	0,03**	0,07***	1,42***
Pappa någonsin dömd	0,06***	0,03**	0,06***	1,42***
Syskon någonsin dömd(a)	0,14***	0,09***	0,11***	1,15***
Någon förälder med beroende/missbruk	0,03***	0,02*	0,03**	1,32***
Någon förälder med annan psykiatrisk diagnos	0,05***	0,04***	0,03**	1,17***
Ålder	0,76***	0,70***	0,82***	0,98***
Ålder vid första lagföring	0,45***	0,39***	0,52***	0,95***
Antal domar	0,16***	0,21***	0,12*	1,02***
Antal år med arbetsinkomst senaste 5 åren	0,19***	0,10*	0,51***	0,86***
Antal år med arbete i november senaste 5 åren	0,46***	0,38***	0,29***	0,82***

Not: a) Se metodavsnittet och tabell 6 för definitioner. Cohens d: 0,2 = liten, 0,5 = medel, 0,8 = stor.

Signifikansnivå: *p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001.

Chi två-test, t-test, Mann-Whitney U-test och Coxregression användes för signifikanstestning. Chi två-testen ersattes med Fishers exakta test om det förväntade värdet var under 5 i någon cell. Chi två-värden konverterades till Cohens d.

Tabell 2B. Kriminalvårdsklienter inskrivna i Krami år 2007-2008 jämförda med propensity score-matchade klienter enbart inskrivna i frivård eller ut från anstalt under samma period på potentiella kontrollvariabler och om dessa variabler samvarierar med sysselsättning.

Variabel ^{a)}	Påbörjat Krami Cohens d	Sysselsättning Hazardkvot
Kön	0,00	0,81***
Civilstatus	0,06***	0,79***
Etnisk bakgrund	0,11***	0,95***
Socioekonomisk status i barndomen	0,05***	1,05***
Splittrad familj i barndomen	0,03**	0,83***
Utbildningsnivå	0,10***	1,25***
Bostadsort	0,12***	1,02
Betyg (dikotomiserat)	0,05**	1,31***
Saknar betyg i alla ämnen	0,02	0,63***
Någonsin dömd för våldsbrott	0,04***	0,75***
Någonsin dömd för narkotikabrott	0,12***	0,57***
Någonsin dömd för rattfylleri	0,10***	0,76***
Gått allmänt-/våldsprogram	0,19***	0,93*
Gått missbruksprogram	0,10***	0,97
Gått partnervålds-/sexualbrottsprogram	0,01	1,37***
Gått motivationsprogram	0,18***	0,83***
Någon psykiatrisk diagnos	0,01	0,60***
Personlighetsstörning	0,05***	0,39***
Missbruk/beroende	0,01	0,58***
Psykos	0,04***	0,43***
Hyperaktivitetssyndrom	0,02	0,69***
Någon arbetsinkomst senaste 5 åren	0,04***	4,55***
Något arbete i november senaste 5 åren	0,09***	2,94***
Mamma någonsin dömd	0,07***	0,89***
Pappa någonsin dömd	0,05***	1,00
Syskon någonsin dömd(a)	0,13***	0,92***
Någon förälder med beroende/missbruk	0,01	0,87***
Någon förälder med annan psykiatrisk diagnos	0,04**	0,91***
Ålder	0,77***	0,99***
Ålder vid första lagföring	0,43***	1,01***
Antal domar	0,23***	0,96***
Antal år med arbetsinkomst senaste 5 åren	0,18***	1,36***
Antal år med arbete i november senaste 5 åren	0,44***	1,29***

Not: a) Se metodavsnittet och tabell 6 för definitioner. Cohens d: 0,2 = liten, 0,5 = medel, 0,8 = stor.

Signifikansnivå: *p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001.

Chi två-test, t-test, Mann-Whitney U-test och Coxregression användes för signifikanstestning. Chi två-testen ersattes med Fishers exakta test om det förväntade värdet var under 5 i någon cell. Chi två-värden konverterades till Cohens d.

Bilaga 3. Jämförelse av grupperna före och efter matching

Tabell 3A. Kriminalvårdsklienter *inskrivna* i Krami år 2007-2009 jämförda med inskrivna enbart i frivård eller ut från anstalt under samma period, före och efter propensity score-matching med 1:5 nearest neighbor-metoden. Variabler med signifikant samband med *brotsåterfall, procent*.

	Före matching			Efter matching		
	Krami (n=965) %	Omatchad jämförelse (n=43497) %	Balanstest: Cohens d	Krami (n=965) %	Matchad jämförelse (n=4825) %	Balanstest: Cohens d
<i>Kön</i>			(0,01)			(0,03)
Kvinna	11,4	12,1		11,4	10,0	
Man	88,6	87,9		88,6	90,0	
<i>Civilstatus</i>			0,07			0,00
Gift eller sambo med gemensamt barn	9,6	18,1		9,6	9,6	
Ogift, skild eller sambo utan gemensamt barn	90,4	81,3		90,4	90,0	
Uppgift saknas	0,0	0,6		0,0	0,4	
<i>Etnisk bakgrund</i>			0,11			0,04
Född i Sverige, föräldrar födda i Sverige	39,5	56,7		39,5	40,4	
Född i Sverige, någon förälder utrikesfödd	24,6	16,6		24,6	25,5	
Född utrikes	36,0	25,0		36,0	33,0	
Uppgift saknas	0,0	1,8		0,0	1,1	
<i>Socioekonomisk status i barndomen</i>			0,06			0,09
Låg	36,4	34,0		36,4	35,3	
Medel	16,3	22,5		16,3	15,7	
Hög	7,1	11,6		7,1	9,7	
Uppgift saknas	40,3	31,9		40,3	39,3	
Splittrad familj i barndomen	17,4	14,7	(0,02)	17,4	14,8	(0,08)
Uppgift saknas	25,2	29,5		25,2	22,0	
<i>Utbildningsnivå</i>			0,11			0,04
Folk- & grundskola mindre än 9 år	7,5	7,2		7,5	6,4	
Folk- & grundskola 9 år	56,3	38,6		56,3	57,8	
Gymnasium 1-3 år	30,8	43,3		30,8	29,2	
Universitet & högskola, inkl. gymnasium 4 år	2,6	7,0		2,6	2,6	
Uppgift saknas	2,9	3,9		2,9	4,0	
<i>Bostadsort</i>			0,13			0,00
Stad eller förort	82,7	60,9		82,7	82,9	
Annan ort	16,7	37,8		16,7	16,9	
Uppgift saknas	0,6	1,3		0,6	0,2	
<i>Betyg (dikotomiserat)</i>			0,05			0,05
Medel eller över medel	4,6	4,0		4,6	5,8	
Under medel	67,9	36,6		67,9	66,4	
Uppgift saknas	27,6	59,4		27,6	27,8	
Saknar betyg i alla ämnen	5,7	2,7	(0,02)	5,7	6,9	(0,07)
Uppgift saknas	37,1	65,9		37,1	42,2	
<i>Någonsin dömd för</i>						
Våldsbrott	72,0	61,7	0,06	72,0	73,8	0,03
Narkotikabrott	70,6	46,4	0,14	70,6	70,8	0,00
Rattfylleri	32,0	47,3	0,09	32,0	30,8	0,02
Uppgift saknas	0,0	0,4		0,0	0,1	

Fortsättning tabell 3A.

	Före matchning			Efter matchning		
	Krami (n=965)	Omatchad jämförelse (n=43497)	Balanstest: Cohens d	Krami (n=965)	Matchad jämförelse (n=4825)	Balanstest: Cohens d
	%	%		%	%	
<i>Programdeltagande i Kriminalvården</i>						
Gått allmänt-/våldsprogram	24,0	6,4	0,20	24,0	21,5	0,05
Gått missbruksprogram	18,7	7,9	0,11	18,7	17,3	0,03
Gått partnersvålds/sexualbrottsprogram	1,2	0,8	(0,01)	1,2	0,7	(0,05)
Gått motivationsprogram	28,3	8,6	0,20	28,3	26,6	0,03
<i>Psykiisk ohälsa och tidigare arbete</i>						
Någon psykiatrisk diagnos	57,6	53,8	0,02	57,6	56,9	0,01
Personlighetsstörning	4,3	7,2	0,03	4,3	5,8	0,05
Missbruk/beroende	45,7	41,0	0,03	45,7	43,1	0,04
Psykos	4,6	8,0	0,04	4,6	7,3	0,08
Hyperaktivitetssyndrom	6,2	4,1	0,03	6,2	6,6	0,01
Någon arbetsinkomst senaste 5 åren	76,0	68,7	0,04	76,0	76,1	0,01
Uppgift saknas	0,0	0,6		0,0	0,4	
Något arbete i november senaste 5 åren	33,8	48,8	0,09	33,8	33,6	0,00
Uppgift saknas	0,0	0,6		0,0	0,4	
<i>Familjär kriminalitet och psykiisk ohälsa</i>						
Mamma någonsin dömd	31,5	21,1	0,07	31,5	29,9	0,03
Pappa någonsin dömd	53,7	42,8	0,06	53,7	57,3	0,05
Syskon någonsin dömd(a)	55,7	32,6	0,14	55,7	55,0	0,01
Någon förälder med beroende/missbruk	21,5	17,1	0,03	21,5	17,8	0,07
Någon förälder med annan psykiatrisk diagnos	34,2	26,8	0,05	34,2	30,6	0,06

Not: Fetstilt indikerar att Cohens d är 0,10 eller högre. Kursivering och parentes runt Cohens d indikerar att variabeln inte användes som kontrollvariabel. Grupperna brukar anses obalanserade vid d=0,20, men den mest konservativa gränsen går redan vid d=0,10. Cohens d är inte ursprungligen avsett för kategoriska variabler och är därför inte lika rättvisande som för numeriska variabler.

Tabell 3B. Kriminalvårdsklienter *inskrivna i Krami* år 2007-2009 jämförda med inskrivna enbart i frivård eller ut från anstalt under samma period, före och efter propensity score-matchning med 1:5 nearest neighbor-metoden. Variabler med signifikant samband med *brotsåterfall, medelvärden*.

	Före matchning			Efter matchning		
	Krami (n=965)	Omatchad jämförelse (n=43497)	Balanstest: Cohens d	Krami (n=965)	Matchad jämförelse (n=4825)	Balanstest: Cohens d
	Medelvärde	Medelvärde		Medelvärde	Medelvärde	
Ålder	31,6	41,6	0,76	31,6	31,1	-0,06
Ålder vid första lagföring	18,8	23,6	0,45	18,8	18,5	-0,09
Antal domar	8,8	11,2	0,16	8,8	9,4	0,06
Antal år med arbetsinkomst senaste 5 åren	1,9	2,3	0,19	1,9	1,9	-0,01
Antal år med arbete i november senaste 5 åren	0,7	1,5	0,46	0,7	0,7	0,00

Not: Fetstilt indikerar att Cohens d är 0,10 eller högre. Grupperna brukar anses obalanserade vid Cohens d=0,20, men den mest konservativa gränsen går redan vid Cohens d=0,10. För numeriska variabler indikerar minustecken att Kramigruppen har ett högre värde än jämförelsegruppen.

Tabell 3C. Kriminalvårdsklienter *inskrivna* i Krami år 2007-2008 jämförda med *inskrivna* enbart i frivård eller ut från anstalt under samma period, före och efter propensity score-matchning med 1:5 caliper-metoden. Variabler med signifikant samband med *sysselsättning, procent*.

	Före matchning			Efter matchning		
	Krami (n=619) %	Omatchad jämförelse (n=31045) %	Balanstest: Cohens d	Krami (n=616) %	Matchad jämförelse (n=3019) %	Balanstest: Cohens d
<i>Kön</i>			(0,00)			(0,03)
Kvinna	11,6	11,6		11,7	10,6	
Man	88,4	88,4		88,3	89,4	
<i>Civilstatus</i>			0,06			0,00
Gift eller sambo med gemensamt barn	8,7	17,4		8,8	8,9	
Ogift, skild eller sambo utan gemensamt barn	91,3	82,1		91,2	90,8	
Uppgift saknas	0,0	0,5		0,0	0,3	
<i>Etnisk bakgrund</i>			0,11			0,06
Född i Sverige, föräldrar födda i Sverige	38,3	57,0		38,5	41,7	
Född i Sverige, någon förälder utrikesfödd	24,6	16,7		24,7	23,9	
Född utrikes	37,2	24,5		36,9	33,2	
Uppgift saknas	0,0	1,8			1,2	
<i>Socioekonomisk status i barndomen</i>			0,05			0,08
Låg	34,9	34,2		34,9	35,8	
Medel	16,0	22,8		16,1	14,9	
Hög	6,8	11,4		6,8	8,9	
Uppgift saknas	42,3	31,5		42,2	40,4	
Splittrad familj i barndomen	19,7	15,3	0,03	19,8	15,6	0,11
Uppgift saknas	25,9	29,1		25,8	24,7	
<i>Utbildningsnivå</i>			0,10			0,09
Folk- & grundskola mindre än 9 år	7,0	7,2		7,0	7,3	
Folk- & grundskola 9 år	56,2	39,3		56,3	59,8	
Gymnasium 1-3 år	32,2	42,9		32,0	27,3	
Universitet & högskola, inkl. gymnasium 4 år	1,8	6,6		1,8	2,7	
Uppgift saknas	2,9	4,0		2,9	3,0	
<i>Betyg (dikotomiserat)</i>			0,05			0,02
Medel eller över medel	4,2	3,8		4,2	4,7	
Under medel	68,3	36,2		68,2	68,2	
Uppgift saknas	27,5	59,9		27,6	27,1	
Saknar betyg i alla ämnen	5,8	2,7	(0,02)	5,8	6,5	(0,04)
Uppgift saknas	35,2	64,8		35,4	38,9	
<i>Någonsin dömd för</i>						
Våldsbrott	71,2	63,6	0,04	71,1	72,7	0,03
Narkotikabrott	70,1	48,4	0,12	70,1	69,6	0,01
Rattfylleri	31,3	48,9	0,10	31,3	29,6	0,03
Uppgift saknas	0,0	0,4		0,0	0,2	
<i>Programdeltagande i Kriminalvården</i>						
Gått allmänt-/våldsprogram	23,6	6,6	0,19	23,2	20,7	0,05
Gått partnersvåld-/sexualbrottsprogram	1,0	0,7	(0,01)	1,0	0,3	(0,08)
Gått motivationsprogram	27,1	8,6	0,18	27,0	24,6	0,04

Fortsättning tabell 3C.

	Före matchning			Efter matchning		
	Krami (n=619)	Omatchad jämförelse (n=31045)	Balanstest: Cohens d	Krami (n=616)	Matchad jämförelse (n=3019)	Balanstest: Cohens d
	%	%		%	%	
<i>Psykiisk ohälsa och tidigare arbete</i>						
Någon psykiatrisk diagnos	55,7	54,3	0,01	55,7	53,9	0,03
Personlighetsstörning	3,1	7,4	0,05	3,1	5,0	0,07
Missbruk/beroende	44,3	42,0	0,01	44,3	43,5	0,01
Psykos	4,0	8,2	0,04	4,1	3,9	0,01
Hyperaktivitetssyndrom	4,9	3,6	0,02	4,6	5,1	0,02
Någon arbetsinkomst senaste 5 åren	74,2	67,3	0,04	74,0	72,7	0,02
Uppgift saknas	0,0	0,5		0,0	0,3	
Något arbete i november senaste 5 åren	32,0	47,2	0,09	32,0	30,9	0,02
Uppgift saknas	0,0	0,5		0,0	0,3	
<i>Familjär kriminalitet och psykiisk ohälsa</i>						
Mamma någonsin dömd	32,6	21,7	0,07	32,6	29,5	0,05
Syskon någonsin dömd(a)	55,7	33,3	0,13	55,5	53,1	0,04
Någon förälder med beroende/missbruk	19,2	17,4	0,01	19,3	17,4	0,04
Någon förälder med annan psykiatrisk diagnos	32,3	26,7	0,04	32,1	29,7	0,04

Not: Fetstilt indikerar att Cohens d är 0,10 eller högre. Kursivering och parentes runt Cohens d indikerar att variabeln inte användes som kontrollvariabel. Grupperna brukar anses obalanserade vid d=0,20, men den mest konservativa gränsen går redan vid d=0,10. Cohens d är inte ursprungligen avsett för kategoriska variabler och är därför inte lika rättvisande som för numeriska variabler.

Tabell 3D. Kriminalvårdsklienter *inskrivna i Krami* år 2007-2008 jämförda med inskrivna enbart i frivård eller ut från anstalt under samma period, före och efter propensity score-matchning med 1:5 caliper-metoden. Variabler med signifikant samband med *sysselsättning, medelvärden*.

	Före matchning			Efter matchning		
	Krami (n=619)	Omatchad jämförelse (n=31045)	Balanstest: Cohens d	Krami (n=616)	Matchad jämförelse (n=3019)	Balanstest: Cohens d
	Medelvärde	Medelvärde		Medelvärde	Medelvärde	
Ålder	31,9	42,0	0,77	31,9	31,3	-0,08
Ålder vid första lagföring	18,7	23,3	0,43	18,7	18,5	-0,06
Antal domar	8,7	12,4	0,23	8,7	8,5	-0,02
Antal år med arbetsinkomst senaste 5 åren	1,9	2,2	0,18	1,9	1,8	-0,01
Antal år med arbete i november senaste 5 åren	0,6	1,4	0,44	0,6	0,6	-0,02

Not: Fetstilt indikerar att Cohens d är 0,10 eller högre. Grupperna brukar anses obalanserade vid Cohens d=0,20, men den mest konservativa gränsen går redan vid Cohens d=0,10. För numeriska variabler indikerar minustecken att Kramigruppen har ett högre värde än jämförelsegruppen.

Tabell 3E. Kriminalvårdsklienter inskrivna i Krami år 2007-2009 som skrivits ut till arbete eller utbildning, jämförda med inskrivna enbart i frivård eller ut från anstalt under samma period, före och efter propensity score-matchning med 1:5 caliper-metoden. Variabler med signifikant samband med brottsåterfall, procent.

	Före matchning			Efter matchning		
	Arbete / utb. (n=448) %	Omatchad jämförelse (n=43497) %	Balanstest: Cohens d	Arbete / utb. (n=448) %	Matchad jämförelse (n=2211) %	Balanstest: Cohens d
<i>Kön</i>			(0,01)			(0,06)
Kvinna	13,2	12,1		13,2	10,7	
Man	86,8	87,9		86,8	89,3	
<i>Civilstatus</i>			0,03			0,01
Gift eller sambo med gemensamt barn	11,6	18,1		11,6	11,4	
Ogift, skild eller sambo utan gemensamt barn	88,4	81,3		88,4	88,4	
Uppgift saknas	0,0	0,6		0,0	0,3	
<i>Etnisk bakgrund</i>			0,06			0,02
Född i Sverige, föräldrar födda i Sverige	43,1	56,7		43,1	43,9	
Född i Sverige, någon förälder utrikesfödd	23,2	16,6		23,2	22,5	
Född utrikes	33,7	25,0		33,7	32,5	
Uppgift saknas	0,0	1,8		0,0	1,1	
<i>Socioekonomisk status i barndomen</i>			0,06			0,09
Låg	33,9	34,0		33,9	35,8	
Medel	19,2	22,5		19,2	16,6	
Hög	8,0	11,6		8,0	10,2	
Uppgift saknas	38,8	31,9		38,8	37,5	
Splittrad familj i barndomen	17,4	14,7	(0,01)	17,4	14,3	(0,10)
Uppgift saknas	25,5	29,5		25,5	21,5	
<i>Utbildningsnivå</i>			0,05			0,10
Folk- & grundskola mindre än 9 år	6,9	7,2		6,9	6,3	
Folk- & grundskola 9 år	50,0	38,6		50,0	56,3	
Gymnasium 1-3 år	38,0	43,3		38,0	31,9	
Universitet & högskola, inkl. gymnasium 4 år	3,6	7,0		3,6	3,5	
Uppgift saknas	1,6	3,9		1,6	1,9	
<i>Bostadsort</i>			0,08			0,02
Stad eller förort	79,2	60,9		79,2	78,7	
Annan ort	19,9	37,8		19,9	21,0	
Uppgift saknas	0,9	1,3		0,9	0,3	
<i>Betyg (dikotomiserat)</i>			(0,02)			(0,02)
Medel eller över medel	5,8	4,0		5,8	5,3	
Under medel	66,3	36,6		66,3	66,3	
Uppgift saknas	27,9	59,4		27,9	28,5	
Saknar betyg i alla ämnen	4,0	2,7	(0,02)	4,0	5,8	(0,11)
Uppgift saknas	34,2	65,9		34,2	43,5	
<i>Någonsin dömd för</i>						
Våldsbrott	69,0	61,7	0,03	69,0	71,1	0,04
Narkotikabrott	69,4	46,4	0,09	69,4	69,0	0,00
Rattfylleri	29,5	47,3	0,07	29,5	26,6	0,05
Uppgift saknas	0,0	0,4		0,0	0,1	

Fortsättning tabell 3E.

	Före matchning			Efter matchning		
	Arbete / utb. (n=448)	Omatchad jämförelse (n=43497)	Balanstest: Cohens d	Arbete / utb. (n=448)	Matchad jämförelse (n=2211)	Balanstest: Cohens d
	%	%		%	%	
<i>Programdeltagande i Kriminalvården</i>						
Gått allmänt-/vårdsprogram	28,1	6,4	0,18	28,1	24,3	0,07
Gått missbruksprogram	21,0	7,9	0,10	21,0	18,6	0,05
Gått partnersvålds/sexualbrottsprogram	1,6	0,8	0,02	1,6	0,9	0,05
Gått motivationsprogram	27,9	8,6	0,14	27,9	25,4	0,04
<i>Psykiisk ohälsa och tidigare arbete</i>						
Någon psykiatrisk diagnos	53,6	53,8	(0,00)	53,6	53,3	(0,00)
Personlighetsstörning	2,7	7,2	0,04	2,7	4,9	0,08
Missbruk/beroende	42,9	41,0	0,01	42,9	44,0	0,02
Psykos	2,5	8,0	0,04	2,5	2,6	0,01
Hyperaktivitetssyndrom	2,9	4,1	0,01	2,9	2,9	0,00
Någon arbetsinkomst senaste 5 åren	79,2	68,7	0,04	79,2	80,2	0,02
Uppgift saknas	0,0	0,6		0,0	0,3	
Något arbete i november senaste 5 åren	39,3	48,8	0,04	39,3	37,0	0,03
Uppgift saknas	0,0	0,6		0,0	0,3	
<i>Familjär kriminalitet och psykiisk ohälsa</i>						
Mamma någonsin dömd	27,2	21,1	0,03	27,2	28,0	0,01
Pappa någonsin dömd	50,7	42,8	0,03	50,7	50,2	0,01
Syskon någonsin dömd(a)	54,7	32,6	0,09	54,7	53,1	0,02
Någon förälder med beroende/missbruk	21,7	17,1	0,02	21,7	18,0	0,07
Någon förälder med annan psykiatrisk diagnos	36,2	26,8	0,04	36,2	36,3	0,00

Not: Fetstilt indikerar att Cohens d är 0,10 eller högre. Kursivering och parentes runt Cohens d indikerar att variabeln inte användes som kontrollvariabel. Grupperna brukar anses obalanserade vid d=0,20, men den mest konservativa gränsen går redan vid d=0,10. Cohens d är inte ursprungligen avsett för kategoriska variabler och är därför inte lika rättvisande som för numeriska variabler.

Tabell 3F. Kriminalvårdsklienter inskrivna i Krami år 2007-2009 som skrivits ut till arbete eller utbildning, jämförda med inskrivna enbart i frivård eller ut från anstalt under samma period, före och efter propensity score-matchning med 1:5 caliper-metoden. Variabler med signifikant samband med brottsåterfall, medelvärden.

	Före matchning			Efter matchning		
	Arbete / utb. (n=448)	Omatchad jämförelse (n=43497)	Balanstest: Cohens d	Arbete / utb. (n=448)	Matchad jämförelse (n=2211)	Balanstest: Cohens d
	Medelvärde	Medelvärde		Medelvärde	Medelvärde	
Ålder	32,4	41,6	0,69	32,4	31,9	-0,06
Ålder vid första lagföring	19,4	23,6	0,39	19,4	19,1	-0,07
Antal domar	8,1	11,2	0,21	8,1	7,8	-0,04
Antal år med arbetsinkomst senaste 5 åren	2,1	2,3	0,10	2,1	2,1	-0,02
Antal år med arbete i november senaste 5 åren	0,8	1,5	0,38	0,8	0,8	-0,03

Not: Fetstilt indikerar att Cohens d är 0,10 eller högre. Grupperna brukar anses obalanserade vid Cohens d=0,20, men den mest konservativa gränsen går redan vid Cohens d=0,10. För numeriska variabler indikerar minustecken att Kramigruppen har ett högre värde än jämförelsegruppen.

Tabell 3G. Kriminalvårdsklienter inskrivna i Krami år 2007-2009 som *avbrutit* programmet, jämförda med inskrivna enbart i frivård eller ut från anstalt under samma period, före och efter propensity score-matchning med 1:5 caliper-metoden. Variabler med signifikant samband med *brotsåterfall, procent*.

	Före matchning			Efter matchning		
	Avhopp (n=468) %	Omatchad jämförelse (n=43497) %	Balanstest Cohens d	Avhopp (n=467) %	Matchad jämförelse (n=2304) %	Balanstest Cohens d
<i>Kön</i>			(0,02)			(0,02)
Kvinna	9,6	12,1		9,6	10,3	
Man	90,4	87,9		90,4	89,7	
<i>Civilstatus</i>			0,06			0,04
Gift eller sambo med gemensamt barn	7,5	18,1		7,3	8,8	
Ogift, skild eller sambo utan gemensamt barn	92,5	81,3		92,7	90,8	
Uppgift saknas	0,0	0,6		0,0	0,4	
<i>Etnisk bakgrund</i>			0,09			0,03
Född i Sverige, föräldrar födda i Sverige	36,8	56,7		36,8	35,5	
Född i Sverige, någon förälder utrikesfödd	25,6	16,6		25,5	27,1	
Född utrikes	37,6	25,0		37,7	36,0	
Uppgift saknas	0,0	1,8		0,0	1,4	
<i>Socioekonomisk status i barndomen</i>			0,06			0,14
Låg	38,3	34,0		38,1	32,6	
Medel	13,9	22,5		13,9	14,2	
Hög	6,0	11,6		6,0	9,3	
Uppgift saknas	41,9	31,9		42,0	43,9	
Splittrad familj i barndomen	17,1	14,7	(0,01)	16,9	15,1	(0,05)
Uppgift saknas	24,4	29,5		24,4	24,1	
<i>Utbildningsnivå</i>			0,11			0,07
Folk- & grundskola mindre än 9 år	7,7	7,2		7,7	7,3	
Folk- & grundskola 9 år	62,4	38,6		62,3	58,6	
Gymnasium 1-3 år	23,9	43,3		24,0	25,8	
Universitet & högskola, inkl. gymnasium 4 år	1,5	7,0		1,5	2,7	
Uppgift saknas	4,5	3,9		4,5	5,6	
<i>Bostadsort</i>			0,11			0,03
Stad eller förort	86,5	60,9		86,5	87,9	
Annan ort	13,0	37,8		13,1	11,9	
Uppgift saknas	0,4	1,3		0,4	0,2	
<i>Betyg (dikotomiserat)</i>			0,05			0,05
Medel eller över medel	3,6	4,0		3,6	4,8	
Under medel	70,3	36,6		70,2	67,8	
Uppgift saknas	26,1	59,4		26,1	27,4	
Saknar betyg i alla ämnen	7,7	2,7	0,05	7,7	8,4	0,04
Uppgift saknas	38,9	65,9		39,0	41,0	
<i>Någonsin dömd för</i>						
Våldsbrott	75,4	61,7	0,06	75,4	73,8	0,02
Narkotikabrott	71,6	46,4	0,10	71,5	73,9	0,04
Rattfylleri	34,2	47,3	0,05	34,1	36,9	0,05
Uppgift saknas	0,0	0,4		0,0	0,3	

Fortsättning tabell 3G.

	Före matchning			Efter matchning		
	Avhopp (n=468)	Omatchad jämförelse (n=43497)	Balanstest Cohens d	Avhopp (n=467)	Matchad jämförelse (n=2304)	Balanstest Cohens d
	%	%		%	%	
<i>Programdeltagande i Kriminalvården</i>						
Gått allmänt-/vårdsprogram	20,1	6,4	0,11	19,9	18,5	0,03
Gått missbruksprogram	16,9	7,9	0,07	16,7	14,8	0,04
Gått partnersvårds/sexualbrottsprogram	1,1	0,8	(0,01)	1,1	0,4	(0,06)
Gått motivationsprogram	29,3	8,6	0,15	29,1	24,9	0,07
<i>Psykiisk ohälsa och tidigare arbete</i>						
Någon psykiatrisk diagnos	62,0	53,8	0,03	61,9	60,4	0,02
Personlighetsstörning	6,0	7,2	(0,01)	6,0	6,1	(0,00)
Missbruk/beroende	48,9	41,0	0,03	48,8	46,3	0,04
Psykos	6,4	8,0	(0,01)	6,4	8,3	(0,05)
Hyperaktivitetssyndrom	9,4	4,1	0,27	9,4	7,2	0,06
Någon arbetsinkomst senaste 5 åren	72,4	68,7	0,01	72,4	71,1	0,02
Uppgift saknas	0,0	0,6		0,0	0,4	
Något arbete i november senaste 5 åren	27,4	48,8	0,09	27,4	28,2	0,02
Uppgift saknas	0,0	0,6		0,0	0,4	
<i>Familjär kriminalitet och psykiisk ohälsa</i>						
Mamma någonsin dömd	35,7	21,1	0,07	35,6	33,3	0,04
Pappa någonsin dömd	57,3	42,8	0,06	57,2	58,8	0,02
Syskon någonsin dömd(a)	57,5	32,6	0,11	57,4	55,7	0,03
Någon förälder med beroende/missbruk	21,8	17,1	0,03	21,6	19,6	0,04
Någon förälder med annan psykiatrisk diagnos	32,7	26,8	0,03	32,6	32,4	0,00

Not: Fetstilt indikerar att Cohens d är 0,10 eller högre. Kursivering och parentes runt Cohens d indikerar att variabeln inte användes som kontrollvariabel. Grupperna brukar anses obalanserade vid $d=0,20$, men den mest konservativa gränsen går redan vid $d=0,10$. Cohens d är inte ursprungligen avsett för kategoriska variabler och är därför inte lika rättvisande som för numeriska variabler.

Tabell 3H. Kriminalvårdsklienter inskrivna i Krami år 2007-2009 som avbrutit programmet, jämförda med inskrivna enbart i frivård eller ut från anstalt under samma period, före och efter propensity score-matchning med 1:5 caliper-metoden. Variabler med signifikant samband med brottsåterfall, medelvärdet.

	Före matchning			Efter matchning		
	Avhopp (n=468)	Omatchad jämförelse (n=43497)	Balanstest Cohens d	Avhopp (n=467)	Matchad jämförelse (n=2304)	Balanstest Cohens d
	Medelvärde	Medelvärde		Medelvärde	Medelvärde	
Ålder	30,7	41,6	0,82	30,7	30,6	-0,02
Ålder vid första lagföring	18,0	23,6	0,52	18,0	18,1	0,02
Antal domar	9,5	11,2	0,12	9,4	10,0	0,05
Antal år med arbetsinkomst senaste 5 åren	1,7	2,3	0,51	1,7	1,7	0,00
Antal år med arbete i november senaste 5 åren	0,5	1,5	0,29	0,5	0,5	0,00

Not: Fetstilt indikerar att Cohens d är 0,10 eller högre. Grupperna brukar anses obalanserade vid Cohens $d=0,20$, men den mest konservativa gränsen går redan vid Cohens $d=0,10$. För numeriska variabler indikerar minustecken att Kramigruppen har ett högre värde än jämförelsegruppen.

Kriminalvården

---

www.kriminalvarden.se
601 80 Norrköping
Telefon 077-22 80 800
Fax 011-496 36 40